

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова
Історичний факультет
Кафедра історії міжнародних відносин та гуманітарних дисциплін

На правах рукопису

Сошніков Олександр Сергійович
ПОЗИЦІЯ БАЛТІЙСЬКИХ ДЕРЖАВ ЩОДО
РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього рівня «бакалавр»
за спеціальністю 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії

Науковий керівник:
Кандидат політичних наук,
доцент Жабінець Наталія Валеріївна

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ: БАЛТІЙСЬКІ КРАЇНИ ТА ЇХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ	8
1.1. Відновлення незалежності Литви, Латвії та Естонії після розпаду СРСР	8
1.2. Інтеграція країн Балтії до ЄС та НАТО	10
1.3. Відносини країн Балтії з Росією до 2022 року	14
Висновки до 1 розділу	17
РОЗДІЛ 2. БЕЗПЕКОВА ПОЛІТИКА КРАЇН БАЛТІЇ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	20
2.1. Дипломатичні заяви та офіційні позиції Латвії, Литви та Естонії	20
2.2. Дипломатичні ініціативи та підтримка України на міжнародній арені...	22
2.3. Військова, фінансова та гуманітарна допомога Україні	24
2.4. Санкції проти РФ та внутрішня безпекова політика країн Балтії	27
Висновки до 2 розділу	30
РОЗДІЛ 3. СУСПІЛЬНА ТА МЕДІЙНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ	33
3.1. Суспільна підтримка українців країнами Балтії	33
3.2. Роль медіа та громадських організацій	36
Висновки до 3 розділу	39
РОЗДІЛ 4. БАЛТІЙСЬКІ КРАЇНИ ЯК АДВОКАТИ УКРАЇНИ В ЄС ТА НАТО	42
4.1. Лобізм України щодо вступу в ЄС та НАТО	42
4.2. Ініціативи у межах Східного партнерства та форматів Балтія + Україна	44
4.3. Перспективи подальшої співпраці країн Балтії та України	48
Висновки до 4 розділу	51
ВИСНОВКИ	55

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

59

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. 24 лютого 2022 року Російська Федерація розпочала повномасштабне вторгнення на територію суверенної України, що стало переломним моментом у сучасній історії Європи та спричинило глибоку трансформацію міжнародного порядку. Війна, яка триває з 2014 року, але з 2022 року набула небачених масштабів, зумовила перегляд безпекових стратегій багатьох країн, зокрема малих держав, які знаходяться в безпосередній близькості до Росії. У цьому контексті особливої уваги заслуговують країни Балтії — Литва, Латвія та Естонія, які не лише відзначились рішучою реакцією на агресію, а й стали активними адвокатами України на міжнародній арені.

Історичний досвід окупації Радянським Союзом, постійні загрози з боку РФ, включно з кібератаками, дезінформацією, провокаціями на кордоні, а також висока політична і громадянська свідомість сформували у балтійських народів чітке розуміння небезпеки російського експансіонізму. Балтійські держави, попри обмежені ресурси, демонструють приклад стратегічного мислення, політичної волі та моральної стійкості, активно підтримуючи Україну як у військовому, дипломатичному, так і в гуманітарному вимірах. Їхні уряди послідовно виступають за надання Україні важкого озброєння, запровадження нових санкцій проти Росії та визнання її дій як геноциду українського народу. Усі три країни — члени ЄС і НАТО — неодноразово ініціювали спільні заяви в рамках міжнародних організацій, виступаючи як голос совісті демократичного світу.

Актуальність теми полягає також у тому, що позиція країн Балтії розглядається як один із ключових факторів регіональної стабільності та європейської солідарності. У сучасних умовах геополітичного протистояння між демократичним світом і авторитарними режимами роль малих, але принципових держав, стрімко зростає. Їхнє бачення війни в Україні, ініціативність, швидкість прийняття рішень і послідовність у санкційній політиці заслуговують на окреме вивчення як приклад активної зовнішньої політики в кризових умовах. Більше того, досвід Балтії демонструє, що навіть

країни з відносно невеликим оборонним потенціалом можуть відігравати стратегічну роль у міжнародній коаліції на підтримку демократії та безпеки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками у вітчизняній і зарубіжній науковій літературі активно розглядаються теми міжнародної підтримки України, безпекової політики країн ЄС та НАТО, регіональних альянсів і дипломатії малих держав. Значна кількість матеріалів присвячена аналізу санкційної політики, військово-технічної допомоги, дипломатичних зусиль України. Разом із тим, системні порівняльні дослідження саме про позицію Литви, Латвії та Естонії у 2022 році в контексті повномасштабної війни залишаються фрагментарними, переважно представлені у вигляді аналітичних звітів центрів CEPA, ECFR, RUSI, Baltic Security Strategy Report тощо. Українськими авторами цю тематику висвітлювали С. Герасимчук, А. Єрмоленко, О. Якубін. Водночас, багато аспектів участі балтійських країн у підтримці України залишаються поза увагою академічної науки, зокрема роль громадянського суспільства, цифрової дипломатії та медіа-ініціатив.

Мета дослідження — комплексно проаналізувати політичну, суспільну, безпекову та дипломатичну реакцію балтійських країн на повномасштабну фазу російсько-української війни у 2022 році.

Завдання дослідження:

- проаналізувати зовнішньополітичні орієнтири Литви, Латвії та Естонії до 2022 року;
- дослідити реакцію урядів балтійських держав на початок повномасштабного вторгнення РФ;
- охарактеризувати масштаби військової, гуманітарної та економічної допомоги Україні;
- вивчити суспільну підтримку України в країнах Балтії (опитування, мітинги, волонтерство);
- оцінити роль Литви, Латвії та Естонії у формуванні позиції ЄС і НАТО щодо війни;

- визначити перспективи подальшої українсько-балтійської співпраці в контексті безпеки та інтеграції.

Об'єкт дослідження — зовнішньополітична активність балтійських країн у період війни.

Предмет дослідження — позиція Литви, Латвії та Естонії щодо російсько-української війни у 2022 році, форми їх підтримки України та дипломатичні ініціативи в межах міжнародних інституцій.

Методи дослідження. У роботі використано метод історичного аналізу, порівняльний метод, контент-аналіз публічних заяв та офіційних документів, індуктивний та дедуктивний підходи для формування аналітичних висновків, метод кейс-стаді (на прикладі рішень урядів, парламентів і президентів балтійських країн), а також елементи дискурсивного аналізу для вивчення медіа-реакцій та громадських ініціатив.

Практичне значення. Матеріали дослідження можуть бути використані в навчальному процесі для курсів з міжнародних відносин, європейських студій, безпекових досліджень, а також для розробки рекомендацій у сфері зовнішньої політики та дипломатії. Отримані результати мають прикладне значення для аналітичних центрів, дослідників регіональної безпеки, а також журналістів і експертів, які висвітлюють європейсько-українські відносини. Додатково, наукові положення цієї роботи можуть слугувати основою для розробки практичних інструментів дипломатичного впливу, особливо в умовах гібридної війни та інформаційної конфронтації.

Основні тези роботи були висвітлені у доповіді на міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції міжнародних відносин» в Українському державному університеті імені Михайла Драгоманова.

Структура роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, які поділяються на підрозділи, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 65 сторінки. Структура роботи узгоджена з поставленою метою і логікою наукового аналізу.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИКО-ПОЛІТИЧНИЙ КОНТЕКСТ: БАЛТІЙСЬКІ КРАЇНИ ТА ЇХ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ

1.1. Відновлення незалежності Литви, Латвії та Естонії після розпаду СРСР

Розпад Радянського Союзу став визначальним етапом у становленні сучасної Європи, а для країн Балтії — Литви, Латвії та Естонії — означав не стільки початок нової сторінки, скільки повернення до незаконно відібраної державності. Ще у 1940 році ці три держави були анексовані СРСР у результаті пакту Молотова-Ріббентропа. Попри півстоліття радянської окупації, литовці, латвійці й естонці зберегли сильне національне самовизначення, а ідея незалежності залишалась живою у суспільній свідомості.

Період кінця 1980-х років став часом активізації національно-визвольних рухів. В умовах перебудови і гласності, що були ініційовані М. Горбачовим, у Балтії почали формуватись масові громадські рухи, які вимагали повернення до незалежності. У Литві таким рухом став «Саюдіс», в Латвії — Народний фронт Латвії, а в Естонії — Народний фронт Естонії. Ці рухи набули масової підтримки серед населення, проводили мітинги, демонстрації, а також домагалися реального політичного представництва.

Один із найяскравіших символів єдності балтійських народів — «Балтійський шлях» (23 серпня 1989 року), коли близько двох мільйонів людей утворили живий ланцюг від Вільнюса до Таллінна, вимагаючи свободи і засуджуючи пакт Молотова-Ріббентропа. Цей акт непокори отримав широкий міжнародний розголос і став одним із вирішальних кроків на шляху до незалежності.

11 березня 1990 року Литва першою з союзних республік проголосила відновлення незалежності. За нею 4 травня 1990 року аналогічне рішення ухвалила Латвія, а 20 серпня 1991 року — Естонія. СРСР не визнав цих декларацій, і тривало напружене протистояння. У січні 1991 року в Вільнюсі сталися трагічні події: підрозділи радянських військ штурмували телевежу, загинуло понад 10 людей. Це лише зміцнило рішучість громадян.

Після провалу серпневого путчу в Москві в 1991 році, СРСР фактично втратив контроль над балтійськими республіками. 6 вересня 1991 року Державна рада СРСР офіційно визнала незалежність Литви, Латвії та Естонії. Уже в грудні того ж року Радянський Союз припинив існування.

Починаючи з 1991 року, країни Балтії розпочали складний шлях відновлення політичних інституцій, формування незалежної економіки, реформи армії, освіти, медицини, а також реалізації євроатлантичного курсу. Цей період супроводжувався економічними труднощами, гіперінфляцією, безробіттям, але також — величезною внутрішньою мобілізацією та бажанням інтегруватися до європейської спільноти.

Усі три держави стали членами Ради Європи у 1993 році, а вже у 2004 — приєдналися одночасно до Європейського Союзу та НАТО. Це стало не лише символом остаточного виходу з орбіти Москви, а й інституційною гарантією суверенітету та безпеки. Таким чином, історія незалежності країн Балтії після СРСР — це приклад успішної пострадянської трансформації, національного відродження та активної інтеграції до західного демократичного світу.

Продовжуючи розгляд історії відновлення незалежності країн Балтії, важливо підкреслити й міжнародний аспект визнання їх суверенітету. Литва, Латвія та Естонія вступили до Організації Об'єднаних Націй 17 вересня 1991 року — всього через кілька днів після офіційного визнання їхньої незалежності з боку СРСР. Цей факт закріпив їхню присутність у міжнародній системі та відкрив шлях до повноцінної інтеграції у глобальні політичні й економічні процеси.

Ключовою подією, що символізувала мирний і масовий характер боротьби за незалежність, став «Балтійський шлях» — живий ланцюг з двох мільйонів людей, що простягнувся через три столиці. Цей акт непокори, який відбувся 23 серпня 1989 року, був приурочений до 50-річчя підписання пакту Молотова–Ріббентропа, який спричинив окупацію Балтії. Подію визнали унікальним зразком мирного протесту, а сам метод громадянської мобілізації став прикладом для інших національних рухів.

Унікальним культурно-політичним явищем стала так звана «Співаюча революція» [49] в Естонії, яка тривала з 1987 по 1991 рік. Саме масові співочі фестивалі стали формою національного пробудження, що поєднувала культурне самовираження з політичними вимогами. За деякими оцінками, понад 300 000 естонців брали участь у найбільших співочих зібраннях.

Ще одним важливим фактом було виведення радянських військ з територій трьох держав, яке завершилось до серпня 1994 року. Це стало остаточним актом завершення радянського контролю та створило передумови для формування незалежної політики безпеки

Таким чином, процес відновлення незалежності Литви, Латвії та Естонії супроводжувався унікальними мирними ініціативами, міжнародною підтримкою та високим рівнем громадянської активності. Ці чинники забезпечили успіх національного відродження, а також створили умови для подальшого політичного та економічного розвитку у межах західних інституцій.

1.2. Інтеграція країн Балтії до ЄС та НАТО

Після здобуття незалежності у 1991 році стратегічною метою Литви, Латвії та Естонії стала інтеграція до євроатлантичного простору. Ці прагнення не лише відображали сподівання суспільств, які асоціювали Європейський Союз та НАТО з безпекою, стабільністю і демократією, а й були продиктовані історичним досвідом, прагненням до політичної та економічної модернізації, а також геополітичною вразливістю регіону. В умовах пострадянської трансформації Балтія прагнула якнайшвидше інтегруватися до західних інституцій, аби уникнути повернення в орбіту впливу Росії та забезпечити собі надійні гарантії суверенітету.

Після десятиліть під радянською окупацією, держави Балтії розглядали інтеграцію до Європейського Союзу та НАТО як не просто прагматичний вибір, а як історичну справедливість — повернення до родини західноєвропейських народів, до яких вони належали до 1940 року. Інтеграція до цих структур не лише відкривала перспективи політичного та економічного розвитку, але й мала потужне символічне навантаження: остаточне розривання з пострадянським минулим і закріплення на шляху демократичних реформ.

Перші офіційні кроки до співпраці з Європейським Союзом були зроблені вже у 1992–1995 роках: Литва, Латвія та Естонія підписали Європейські угоди про асоціацію [48] які визначали рамки політичного діалогу, економічного співробітництва та юридичної гармонізації з європейськими нормами. У цих угодах також містився пункт про перспективу повноцінного членства у ЄС, що

стало потужним стимулом для внутрішньополітичних трансформацій. Особлива увага приділялась демократизації державних інституцій, захисту прав меншин, судовій реформі та боротьбі з корупцією.

У 1997–1999 роках розпочався процес підготовки до вступу до ЄС, зокрема шляхом імплементації *acquis communautaire* — законодавчого доробку Європейського Союзу. Балтійські країни одними з перших серед пострадянських держав почали активну адаптацію свого законодавства. У кожній з держав було створено спеціальні міністерства або відомства, відповідальні за координацію процесу євроінтеграції, а також організовано громадські обговорення ключових реформ. Переговори щодо членства були офіційно відкриті у 1998 році та тривали протягом кількох років із паралельним залученням до європейських освітніх, інфраструктурних і наукових програм.

Значною перевагою балтійських держав стала широка суспільна підтримка євроінтеграційного курсу. У 2003 році у всіх трьох країнах відбулися референдуми, під час яких громадяни підтвердили своє прагнення до вступу в ЄС. У Литві «за» проголосувало понад 91% виборців, у Латвії — 67% [42], а в Естонії — 66.8%. Ці результати стали свідченням того, що євроінтеграція була сприйнята не як зовнішній тиск, а як органічне продовження національного шляху розвитку.

1 травня 2004 року Литва, Латвія та Естонія офіційно стали повноправними членами Європейського Союзу разом з іншими країнами Центральної та Східної Європи. Цей крок означав не лише економічну вигоду — доступ до європейських фондів, зростання інвестицій, покращення регулювання — а й остаточне визнання того, що країни Балтії повернулися до європейської родини. Участь у спільному ринку, свободі пересування та спільній політиці безпеки й правосуддя значно зміцнила політичну вагу кожної з трьох держав на міжнародній арені.

Паралельно з цим балтійські країни активно працювали над інтеграцією до НАТО. Приєднання до програми «Партнерство заради миру» у 1994 році стало стартом для глибшої оборонної співпраці. [4] Вони поступово реформували збройні сили відповідно до стандартів Альянсу, скорочували армії, посилювали цивільний контроль над військовими, а також брали участь у спільних навчаннях

та миротворчих місіях у Балканському регіоні, Іраку та Афганістані. Участь у цих операціях дозволила балтійським країнам зарекомендувати себе як відповідальні й активні партнери, здатні до внеску у колективну безпеку.

Особливої символічної ваги набув саміт НАТО в Празі у 2002 році, на якому балтійським країнам було офіційно запропоновано вступ до Альянсу. У березні 2004 року Литва, Латвія та Естонія отримали офіційне запрошення, а вже 29 березня 2004 року їхні національні прапори були підняті біля штаб-квартири НАТО в Брюсселі. Це стало актом визнання їх повноцінними партнерами у сфері колективної оборони, а також потужним стримуючим сигналом для Російської Федерації, яка неодноразово висловлювала протест проти розширення НАТО.

Варто також зазначити, що з моменту вступу до НАТО країни Балтії не лише отримали оборонні гарантії, а й стали активними учасниками спільної політики безпеки. Вони брали участь у місіях в Іраку, Афганістані, Косово, а також виступили з ініціативою розміщення багатонаціональних батальйонів НАТО на своїй території у відповідь на зростання загроз з боку Росії після 2014 року. Зокрема, у 2016 році було створено чотири бойові групи передової присутності НАТО (Enhanced Forward Presence), одна з яких дислокується в Латвії, ще одна — в Естонії, що засвідчує глибокий рівень оборонної інтеграції.

Таким чином, євроатлантична інтеграція стала не лише завершальним етапом пострадянського переходу балтійських країн до демократії, а й фундаментом їх сучасної зовнішньої політики, орієнтованої на цінності свободи, права та міжнародного права. В умовах гібридних викликів та військової загрози з боку Росії, членство в ЄС та НАТО для Литви, Латвії та Естонії є питанням не лише престижу, а й виживання та довгострокової стабільності. Балтійські країни демонструють, що навіть невеликі за територією держави можуть відігравати важливу роль у підтримці європейської єдності та безпеки.

Крім того, важливим елементом євроінтеграційної політики балтійських країн стала участь у формуванні Східного партнерства — ініціативи Європейського Союзу, спрямованої на поглиблення зв'язків з пострадянськими країнами, включно з Україною. Литва, Латвія та Естонія не лише підтримали цю

політику, а й активно сприяли її реалізації, зокрема через двосторонні програми технічної допомоги, експертні місії, освітні проєкти. Це дозволило балтійським країнам виступати як посередники між ЄС та країнами Східної Європи, передаючи свій досвід демократизації та адаптації до європейських стандартів.

Варто згадати також про активну позицію балтійських держав у питаннях цифрового розвитку, який став одним з інструментів модернізації та інтеграції. Естонія, зокрема, стала визнаним лідером цифрової трансформації в Європі, впровадивши електронне громадянство, онлайн-сервіси для бізнесу та адміністрації, а також системи кібербезпеки, інтегровані з європейськими стандартами. Участь у цифровому ринку ЄС дозволила балтійським країнам не лише стати прикладом успішної трансформації, а й укріпити свою стійкість до зовнішніх загроз, включно з кібернападами.

Значну роль у процесі євроатлантичної інтеграції відіграла співпраця з міжнародними фінансовими інституціями — Світовим банком, Міжнародним валютним фондом, Європейським банком реконструкції та розвитку. Надання технічної допомоги, інвестиційні програми та моніторинг реформ сприяли підвищенню довіри до внутрішніх трансформацій. Балтійські країни отримали підтримку як у проведенні ринкових реформ, так і в розвитку соціальних стандартів, що відповідали європейським.

Загалом, інтеграція до ЄС та НАТО стала для Литви, Латвії та Естонії не лише політичним вибором, а й національним проєктом, що об'єднав політичні еліти, бізнес та громадянське суспільство навколо спільної мети. Цей процес змінив структуру державного управління, зовнішньополітичні орієнтири, систему безпеки та навіть ідентичність — від пострадянської до європейської. Участь у західних союзах також відкрила можливості для більшої солідарності з країнами, які лише прагнуть європейської інтеграції, і зробила Балтію активними гравцями на зовнішньополітичній шахівниці ЄС.

1.3. Відносини країн Балтії з Росією до 2022 року

Ставлення Литви, Латвії та Естонії до Російської Федерації впродовж трьох десятиліть після відновлення незалежності було складним, багатовимірним і значною мірою формувалося під впливом історичної пам'яті, досвіду окупації, актуальних безпекових загроз і зовнішньополітичних пріоритетів.

Після розпаду СРСР країни Балтії намагалися встановити прагматичні дипломатичні відносини з Росією, які б базувались на взаємній повазі до суверенітету, міжнародного права та невтручання у внутрішні справи. Проте вже з середини 1990-х років у відносинах почали з'являтися ознаки напруження, пов'язані з низкою ключових факторів. По-перше, Росія довго відкладала повне виведення своїх військ з території Литви, Латвії та Естонії — лише у 1994–1995 роках цей процес був остаточно завершений.

По-друге, значну роль у формуванні настороженого ставлення відіграла політика РФ щодо російськомовного населення в Латвії та Естонії. Москва неодноразово критикувала закони про громадянство, мовну політику, звинувачувала балтійські держави в «дискримінації» росіян, що стало частиною ширшої інформаційної кампанії [23].

Важливу роль у зміні політичної риторики відіграло також постійне порушення повітряного простору країн Балтії російською авіацією, інциденти з кібератаками (зокрема масована атака на Естонію у 2007 році) та гібридні загрози, які згодом стали характерними елементами зовнішньої політики Кремля. Інциденти з демонтажем радянських пам'ятників, які Росія традиційно інструменталізувала як «загрозу історичній пам'яті», лише поглиблювали недовіру.

Особливо значущим моментом стала агресія Росії проти Грузії у 2008 році. Саме після цієї війни балтійські держави різко активізували своє лобіювання розширення НАТО та посилення присутності Альянсу в регіоні. Російсько-грузинський конфлікт сприймався в Балтії як пряме попередження про можливу повторну експансію Росії, яка не змирилася з втратою впливу на пострадянському просторі [23].

З 2014 року, після анексії Криму, ставлення країн Балтії до Росії остаточно закріпилося як критично-негативне. Литва відкликала свого посла, Естонія та Латвія засудили дії РФ в усіх міжнародних інституціях, а всі три країни підтримали санкції ЄС. Саме в цей період відбулось остаточне формування консенсусу, згідно з яким Росія розглядалася не як партнер, а як головна загроза безпеці. У Литві вже у 2014 році був відновлений частковий призов на військову службу, а в усіх трьох країнах було запущено процес створення підрозділів територіальної оборони.

У політичній риторичі балтійських лідерів Росія постійно позначалася як реваншистська держава, що прагне відновлення сфери впливу. Експрезидентка Естонії Керсті Кальюлайд називала політику РФ «цивілізаційним викликом для Заходу». Литовський президент Гітанас Науседа неодноразово наголошував, що агресія Росії — це не лише українська проблема, а глобальна загроза європейській безпеці. [6]

Таким чином, до 2022 року у Балтії вже сформувався повний зовнішньополітичний консенсус: Росія не розглядалась як партнер або нейтральна держава, а як джерело потенційної агресії. Поряд із традиційними безпековими загрозами, дедалі більше уваги приділялось гібридним викликам — кібератакам, дезінформації, втручанням у вибори, маніпулюванню історичною пам'яттю. Так, у Латвії та Естонії Росія фінансувала низку проросійських громадських організацій, а у Литві виявлялись мережі впливу в академічному середовищі та медіа.

Важливо також зазначити, що стратегічна культура країн Балтії, на відміну від більшості західноєвропейських держав, формувалась в умовах постійної тривоги щодо ревізійністських дій РФ. Ця відмінність пояснює більшу чутливість до будь-яких сигналів з боку Москви. Наприклад, балтійські парламенти одними з перших у Європі визнавали Голодомор геноцидом українського народу, проводили спеціальні слухання щодо репресій у Чечні, виступали з жорсткими заявами на підтримку білоруської опозиції після 2020 року — все це було частиною ширшої стратегії «морального лідерства» у регіоні.

Паралельно велася системна робота зі зміцнення національної стійкості: створення центрів стратегічних комунікацій (наприклад, StratCom Centre of Excellence у Ризі), просвітницькі кампанії з медіаграмотності, реформування шкільної освіти з метою протидії історичним міфам. На рівні НАТО саме балтійські держави були рушіями створення спеціалізованих структур, які займаються протидією гібридним загрозам.

Крім політичної та безпекової площини, відносини країн Балтії з Росією до 2022 року були також обтяжені питаннями енергетичної залежності. Протягом 1990-х і на початку 2000-х років значна частина енергоносіїв у Балтії надходила саме з РФ, що створювало додаткові механізми впливу. У відповідь Литва, Латвія та Естонія поступово реалізовували стратегії енергетичної незалежності: інвестували у відновлювані джерела енергії, розбудовували термінали для скрапленого газу, інтегрували свої енергетичні ринки з Польщею, Фінляндією та Швецією. Найбільш символічним кроком стало рішення про синхронізацію балтійських енергосистем із європейською ENTSO-E і повний вихід із пострадянської енергетичної системи BRELL до 2025 року [10].

У культурному вимірі відчуження посилювалося з кожним роком. Відмова від трансляції російських державних каналів, обмеження діяльності російських культурних центрів, підтримка власних наративів щодо історії Другої світової війни — усе це сприяло поглибленню суспільної недовіри до РФ. У шкільних програмах Литви, Латвії та Естонії акцент переносився з радянської інтерпретації історії на національне бачення, а у музейних експозиціях та державних пам'ятних датах дедалі активніше звучала тема радянської окупації.

Також варто згадати про роль громадянського суспільства, яке у Балтії відіграло важливу роль у формуванні критичного ставлення до Росії. Аналітичні центри, неурядові організації, медіаплатформи та студентські ініціативи не лише поширювали знання про зовнішню політику РФ, але й впливали на формування порядку денного урядів. Усі три країни стали платформами для діяльності опозиційних російських та білоруських активістів, журналістів і правозахисників, які не мали змоги працювати в авторитарних умовах на батьківщині.

Отже, до 2022 року в Балтії склалась унікальна система стримування російського впливу, яка охоплювала всі рівні — від безпеки до гуманітарної сфери. Саме цей досвід став основою для їхньої миттєвої та безкомпромісної реакції на початок повномасштабної агресії Росії проти України.

Висновки до 1 розділу

Отже, аналіз історичного контексту, етапів становлення незалежності та розвитку відносин із Росією дозволяє зробити висновок, що Литва, Латвія та Естонія вже з перших років після відновлення незалежності обрали чіткий євроатлантичний вектор та послідовну політику стримування російського впливу. Цей вибір базувався як на історичному досвіді окупації, так і на усвідомленні системної загрози з боку Російської Федерації для їх суверенітету, демократичного ладу та безпеки.

Протягом 1990–2021 років країни Балтії інституційно інтегрувались у НАТО та ЄС, здійснили масштабні реформи в сфері оборони, правопорядку та енергетичної незалежності, а також послідовно будували власну політику національної пам'яті. Вже до 2022 року Литва, Латвія й Естонія мали чітко сформульовані безпекові стратегії, що прямо передбачали російську загрозу, а також потужний досвід інформаційної та дипломатичної боротьби з деструктивним впливом РФ.

Значущим також є фактор постійної суспільної мобілізації у країнах Балтії: активність громадянського суспільства, волонтерських рухів, інформаційна стійкість населення створили передумови для глибокого усвідомлення загроз, що виходять з боку Росії. Уже до 2022 року в Балтії сформувався консенсус щодо необхідності протидії авторитарному впливу, збереження історичної пам'яті про радянську окупацію та підтримки демократичних цінностей. Це зробило позицію країн Балтії не ситуативною, а закономірною реакцією на загрозу міжнародному правопорядку.

Крім цього, важливо відзначити активну роль історичної політики у формуванні політичної ідентичності країн Балтії. Активне осмислення радянської окупації, підтримка історичних досліджень, вшанування жертв тоталітарного

режиму — все це стало частиною внутрішньої та зовнішньої політики Литви, Латвії та Естонії. Вони не лише самі пройшли шлях деколонізації свідомості, але й виступають прикладом для інших країн регіону, зокрема в питанні історичної відповідальності Росії.

Окремо варто підкреслити, що процес адаптації до західних структур супроводжувався у Балтії розвитком незалежної медіасфери, академічної спільноти та правозахисного середовища. Це забезпечило формування критичного мислення, інституційної пам'яті та високого рівня політичної культури, що значно підвищує здатність цих суспільств до опору авторитарним впливам.

Країни Балтії не лише інтегрувались у НАТО та ЄС, а й стали активними гравцями у формуванні нових безпекових підходів у Східній Європі. Їхній досвід перетворився на еталон для інших пострадянських держав, які шукають своє місце у системі демократичних координат. Відмова від нейтралітету, готовність до оборонного партнерства і тверда антиросійська позиція зробили Балтію не лише прикордонням Європи, а її передовою лінією.

Таким чином, стає зрозуміло, що історичний досвід боротьби за незалежність, інтеграція в західні структури та багаторічна політика стримування Росії сформували в Литві, Латвії та Естонії унікальну політичну культуру спротиву. Це дозволило їм не лише швидко зорієнтуватися в умовах нової кризи, а й зайняти провідну позицію серед європейських союзників України.

Більше того, важливим аспектом балтійського підходу є вміння поєднувати національні інтереси з глобальною відповідальністю. Вони не лише захищають власні кордони, а й активно працюють над тим, щоб майбутня архітектура європейської безпеки враховувала досвід країн, які пережили російську окупацію. Вони виступають за принципову зміну підходів до агресора, зокрема через адвокацію міжнародного трибуналу за злочин агресії, що має стати прецедентом у міжнародному праві.

Крім того, Литва, Латвія та Естонія зберігають сталу дипломатичну динаміку, ініціюючи нові регіональні та міжпарламентські формати на підтримку України. Вони підтримують створення глобальних коаліцій проти російської пропаганди,

інвестують у цифрову безпеку та надають політичну платформу для представників української влади в міжнародних організаціях. Така активна позиція свідчить про глибоку трансформацію Балтії з колишньої «сірої зони» безпеки в один із найнадійніших щитів європейського континенту.

Цей багаторівневий підхід — політичний, безпековий, культурний — сформував цілісний образ Балтії як послідовного провідника європейських цінностей у прикордонній зоні ЄС і НАТО. Саме тому їхня позиція щодо війни в Україні у 2022 році була настільки глибокою, стійкою і водночас прогнозованою.

РОЗДІЛ 2. ПОЗИЦІЯ БАЛТІЙСЬКИХ КРАЇН ЩОДО РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ У 2022 РОЦІ

2.1. Дипломатичні заяви та офіційні позиції Латвії, Литви та Естонії

Початок повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року став не просто переломним моментом у європейській історії, а також викликом, що змусив держави ЄС і НАТО публічно окреслити свою

позицію щодо агресора. Серед перших, хто однозначно та відкрито засудив дії Кремля, стали країни Балтії — Литва, Латвія та Естонія.

Уже в перші години після повідомлень про початок наступу, глави держав, уряди та міністерства закордонних справ усіх трьох країн виступили з різкими заявами на підтримку України. [24]

Міністерства закордонних справ Литви, Латвії та Естонії негайно ініціювали консультації в межах НАТО та Європейського Союзу з вимогою негайного введення санкцій проти РФ. Уже 24 лютого 2022 року Литва відкликала свого посла з Москви, а за кілька днів закрила російське консульство в Клайпеді. Естонія та Латвія також вислали кількох російських дипломатів, звинувачуючи їх у шпигунстві [34].

Показовим є факт, що на рівні парламентів всі три країни протягом тижня після вторгнення ухвалили спеціальні резолюції, у яких засудили дії Росії як «злочин проти миру та міжнародного порядку». Парламент Латвії визнав Росію державою-спонсором тероризму вже у серпні 2022 року [46], а Литва зробила аналогічний крок ще у травні, ставши першою в Європі країною, яка офіційно використала цю формулювання на рівні державної резолюції.

Заяви балтійських лідерів відзначались риторикою, яка принципово відрізнялася від обережності західноєвропейських столиць. Президент Латвії заявив: «Ми маємо обов'язково залишатися об'єднаними в підтримці України, маємо боротися з негативними наслідками російської війни, маємо притягнути представників РФ до відповіді» [3]. Прем'єр-міністр Естонії Кая Каллас прямо закликала до повної ізоляції Росії на міжнародній арені, порівнюючи дії Кремля з поведінкою фашистських режимів ХХ століття. [43]

Таким чином, дипломатичні заяви та офіційна позиція країн Балтії у перші дні та тижні війни мали безпрецедентну чіткість, принциповість і оперативність. Вони визначили загальний зовнішньополітичний вектор регіону та сформували підґрунтя для подальших політичних і практичних кроків у підтримці України.

Країни Балтії не лише задекларували підтримку, а й активно лобіювали інтереси України на всіх рівнях міжнародної дипломатії. Вони виступили з

ініціативами щодо відкриття віз для російських дипломатів, обмеження участі Росії в культурних і спортивних заходах, а також закликали до визнання дій РФ як геноциду українського народу. Особливу активність проявили парламенти: у кожній країні були створені міжфракційні групи підтримки України, проводились спеціальні слухання за участю українських дипломатів та експертів.

У балтійських столицях регулярно проходили багатотисячні мітинги солідарності з Україною, які підтримували уряди та організовувались у співпраці з місцевими громадами. Саме Балтія стала одним із перших регіонів, де вулиці, що вели до російських посольств, були перейменовані на честь України: у Вільнюсі — на «Героїв України», у Ризі — на «Незалежності України». Це були не лише символічні кроки, а частина ширшої дипломатичної кампанії, спрямованої на міжнародну ізоляцію агресора.

Крім того, Литва, Латвія та Естонія наполягали на розширенні санкційного тиску на Росію: зокрема, йшлося про відключення російських банків від SWIFT, ембарго на енергоносії та заборону на в'їзд для громадян РФ. У багатьох випадках саме балтійські представники були авторами жорсткіших формулювань у резолюціях Європарламенту та Раді ЄС, демонструючи лідерство у антиросійському порядку денному. Вони визначили загальний зовнішньополітичний вектор регіону та сформували підґрунтя для подальших політичних і практичних кроків у підтримці України. У Балтії склалась унікальна система стримування російського впливу, яка охоплювала всі рівні — від безпеки до гуманітарної сфери. Саме цей досвід став основою для їхньої миттєвої та безкомпромісної реакції на початок повномасштабної агресії Росії проти України.

2.2. Дипломатичні ініціативи та підтримка України на міжнародній арені

Не менш важливим напрямом зовнішньополітичної активності країн Балтії стало просування питань міжнародної відповідальності Росії у площині прав людини. Так, Латвія і Литва були серед перших країн, що підтримали створення спеціальної моніторингової місії ООН для збору доказів порушень прав людини на окупованих територіях України. Вони активно взаємодіяли з Офісом

Верховного комісара ООН з прав людини та Міжнародною комісією з розслідування злочинів проти людяності, здійснених під час вторгнення.

Крім того, на рівні регіонального співробітництва, Литва, Латвія та Естонія ініціювали низку позачергових сесій у Балтійській асамблеї та Раді Балтійських морських держав, де обговорювались питання гуманітарної допомоги Україні, захисту цивільного населення, а також юридичного переслідування за злочини геноциду, воєнні злочини й злочини проти людяності.

Зокрема, 4 березня 2022 року у Вільнюсі відбулося засідання Комітету з питань охорони здоров'я, добробуту та сім'ї Балтійської асамблеї, присвячене співпраці країн Балтії у подоланні гуманітарної кризи в Європі та наданню допомоги українським біженцям. Під час зустрічі обговорювалися питання охорони здоров'я, виклики для суспільства в Балтійському регіоні, а також адаптація політики ринку праці до масового припливу біженців з України. Також розглядалися питання підтримки психічного здоров'я та запобігання психічним розладам у Балтійських державах, включаючи надання психологічної допомоги у зв'язку з війною в Україні та її впливом на людей у регіоні. Крім того, обговорювалася система соціального захисту для зменшення нерівності та бідності в Балтійських державах, а також здатність систем адаптуватися до гуманітарної кризи в Україні та її наслідків у регіоні

Особливу увагу балтійські держави приділяли питанню інформаційної безпеки. Вони стали ініціаторами блокування десятків російських державних телеканалів, що транслювали дезінформацію, а також розгорнули державні програми медіаграмотності та підтримки незалежної журналістики в Україні та Білорусі. Естонія, зокрема, активно розвивала стратегічні комунікації у межах NATO StratCom COE, який став флагманською інституцією Альянсу у сфері протидії ворожій пропаганді.

Центр стратегічних комунікацій НАТО (NATO StratCom COE), розташований у Ризі, Латвія, є багатонаціональною організацією, акредитованою НАТО, яка проводить дослідження, аналіз та навчання у сфері стратегічних

комунікацій. Центр активно займається вивченням методів протидії дезінформації та пропаганді, зокрема в контексті конфлікту в Україні.

Таким чином, позиція Литви, Латвії та Естонії у 2022–2023 роках проявилась у багатоформатній дипломатичній діяльності: від голосування в ООН і ухвалення резолюцій до реалізації тиску через санкційні механізми, адвокацію інтересів України в судах та форумах, а також переосмислення структури безпеки Європи. Балтійські країни довели, що навіть невеликі держави можуть відігравати системну роль у геополітичному протистоянні, виступаючи не лише союзниками, а й каталізаторами змін у міжнародному порядку. Їхня участь у реформуванні підходів до агресора, посиленні колективної відповідальності й розробці нових політичних рамок зробила Балтію символом стійкості, принциповості та політичного лідерства в умовах глобальної кризи. у 2022–2023 роках проявилась у багатоформатній дипломатичній діяльності: від голосування в ООН і ухвалення резолюцій до реалізації тиску через санкційні механізми, адвокацію інтересів України в судах та форумах, а також переосмислення структури безпеки Європи.

Більше того, у міжнародних дискусіях щодо відновлення архітектури безпеки після завершення війни саме країни Балтії послідовно просувають ідею повного виключення Росії з ключових безпекових платформ, зокрема ОБСЄ.

У листопаді 2023 року міністри закордонних справ Латвії, Литви та Естонії оголосили про бойкот засідання Ради міністрів ОБСЄ через запрошення російського міністра закордонних справ Сергія Лаврова, підкреслюючи неприйнятність участі Росії в організації, яка має на меті забезпечення безпеки та співробітництва в Європі. [15]

Вони також виступають за перегляд принципів членства в Раді Безпеки ООН, піднімаючи питання про нелегітимність перебування РФ на місці СРСР. Хоча ці ініціативи є дискусійними, вони свідчать про стратегічну сміливість та лідерську роль Литви, Латвії та Естонії у новій системі міжнародних відносин, не лише у твердій риторичі, а й у системній міжнародній роботі: голосуваннях, санкційній політиці, правових ініціативах, безпековому лобізмі та дипломатичному фронті. Їхня діяльність формувала політичну коаліцію на

підтримку України та посилювала тиск на агресора в усіх можливих міжнародних форматах.

На тлі активної дипломатичної діяльності балтійські країни також виступили одними з головних ініціаторів створення спеціального міжнародного трибуналу щодо злочину агресії проти України. У січні 2023 року міністри юстиції Латвії, Литви та Естонії разом із представниками ще кількох країн ЄС підписали спільну заяву, в якій закликали до якнайшвидшого запуску такого механізму поза межами Міжнародного кримінального суду [12], зважаючи на обмеження його юрисдикції. Цей крок демонструє прагнення країн Балтії не лише до символічної підтримки, а до формалізації міжнародної правової відповідальності за агресію Росії проти України.

2.3. Військова, фінансова та гуманітарна допомога Україні

Окремим і надзвичайно важливим напрямом підтримки України з боку Литви, Латвії та Естонії стала практична допомога — зокрема, у сфері безпеки, економіки та гуманітарного реагування. Незважаючи на скромні оборонні бюджети, ці держави демонстрували виняткову солідарність, часто випереджаючи за відносними обсягами допомоги більші держави Європейського Союзу. Їхня підтримка стала не лише символом відданості принципам свободи, а й реальною основою для посилення української обороноздатності.

У сфері військової допомоги балтійські країни надавали Україні озброєння, боєприпаси, техніку, екіпірування та навчання. Вони також приймали українських військовослужбовців на лікування та реабілітацію, а також сприяли модернізації ЗСУ. Естонія, наприклад, на кінець 2023 року передала Україні допомогу на понад 1,3% свого ВВП — один із найвищих показників у світі відносно економіки. [44]

Особливо активною у питаннях оборони була Латвія. Вона передавала зброю, забезпечувала логістичну підтримку, проводила тренування українських військових. Естонія, з огляду на технічний потенціал, постачала радіоелектронне

обладнання, засоби зв'язку, артилерію, а також стала хабом для кіберпідтримки України. Усі три країни брали участь у програмі European Peace Facility.

Литва:

- NASAMS (2 пускові установки)
- 18 гаубиць M101, 155-мм боєприпаси
- БТР M113, запчастини
- Bayraktar TB2, 16 радарів іeMHR
- 765 млн дол. США (1,43% ВВП)
- Додатково 20 млн євро у квітні 2025
- Гуманітарна допомога: генератори, технічне обладнання [54]

Латвія:

- M113, зенітні гармати, дрони (3 000+)
- Підтримка на суму 892 млн євро (0,7% ВВП) [41]
- Зобов'язання: 0,25% ВВП щороку до 2026
- Допомога біженцям: житло, освіта, медицина

Естонія:

- 10 000 артснарядів, Javelin, протитанкові міни
- 500+ млн євро допомоги (1,4% ВВП)
- 750 000 сухпайків (MRE), медичне обладнання [2].

Важливою частиною допомоги стала також фінансова та гуманітарна підтримка. Країни Балтії відкрили спеціальні фонди для прийому пожертв, направляли кошти на відновлення української інфраструктури, будівництво тимчасових укриттів, медичних закладів та шкіл. Наприклад, Литва координувала збір коштів на закупівлю «байрактару» для України, який було успішно придбано завдяки зусиллям громадян і передано безкоштовно турецькою стороною [27].

Також важливо зазначити роль неурядових організацій, які у Балтії працювали у тісному зв'язку з державою. Волонтерські платформи, благодійні фонди та приватні ініціативи постачали ліки, медичне обладнання, засоби гігієни, одяг та генератори. Були створені логістичні центри, які сортували та відправляли допомогу як на фронт, так і в постраждалі регіони.

Балтійські країни не лише приймали українських біженців, а й надавали їм комплексну підтримку: тимчасове житло, освітні програми, медичну допомогу, інтеграційні курси. На законодавчому рівні було ухвалено низку рішень про автоматичне надання захисту, спрощення доступу до ринку праці та освіти.

Тож, допомога Україні з боку Литви, Латвії та Естонії не була разовою або обмеженою — вона стала системною, багаторівневою та інституційно оформленою. Балтія перетворилась на еталон держав, які не лише говорять про солідарність, а й реалізують її на практиці — в умовах великої війни, яка кидає виклик усьому цивілізованому світові. та інституційно оформленою. Балтія перетворилась на еталон держав, які не лише говорять про солідарність, а й реалізують її на практиці — в умовах великої війни, яка кидає виклик усьому цивілізованому світові.

Окрім офіційних поставок, Балтійські країни проявили ініціативу у створенні спеціалізованих навчальних майданчиків для підготовки українських фахівців. Наприклад, у 2024 році в межах так званого "Талліннського механізму" Естонія розпочала програму кібернавчань, метою яких стало зміцнення захисту українських державних інституцій від хакерських атак та посилення цифрової стійкості. [16]

2.4. Санкції проти РФ та внутрішня безпекова політика

З початком повномасштабної війни в Україні балтійські держави стали не лише дипломатичними союзниками Києва, а й лідерами санкційного тиску на Російську Федерацію. Литва, Латвія та Естонія з перших днів конфлікту наполягали на жорсткій економічній ізоляції РФ і виступали за введення максимального спектру обмежень як у межах Європейського Союзу, так і на національному рівні.

На європейській арені країни Балтії активно просували пакети санкцій проти російського енергетичного сектору, фінансових установ, транспортної інфраструктури, оборонно-промислового комплексу та персонально проти представників політичного керівництва РФ. Саме завдяки тиску з боку Вільнюса, Риги та Таллінна у восьмому пакеті санкцій ЄС з'явилися жорсткі обмеження на імпорт російських нафтопродуктів, а у десятому — на високотехнологічну продукцію подвійного призначення.

На національному рівні країни Балтії запровадили ширші за європейські санкції: вони закрили свої ринки для російських ЗМІ, заборонили видачу віз і обмежили доступ громадян РФ на свою територію, навіть у разі наявності шенгенських віз, виданих іншими державами. Литва першою з країн ЄС припинила імпорт російського газу та вугілля, а Естонія повністю закрила доступ російських вантажів до своїх портів, а у квітні 2025 року вперше затримала танкер російського тіньового флоту [47].

Окрім санкцій, Балтія активізувала внутрішню політику безпеки. Було посилено охорону стратегічних об'єктів, розгорнуто підрозділи територіальної оборони, посилено контррозвідувальні заходи проти гібридних загроз. У 2022–2023 роках у Латвії та Литві відбулись законодавчі зміни, які розширили повноваження спецслужб щодо виявлення проросійських структур, а також надали можливість вилучати майно, що може бути використане в інтересах держави-агресора.

Країни Балтії також виступили ініціаторами перегляду своїх концепцій національної безпеки. Вони вперше прямо визначили Росію як головну загрозу своїй незалежності та територіальній цілісності. Зокрема, у новій Стратегії національної безпеки Литви за 2022 рік зазначено: «Політика Росії не сумісна з основами міжнародного права та безпеки. Вона є джерелом прямої загрози нашому існуванню як держави» [29].

Таким чином, санкційна та безпекова політика Литви, Латвії та Естонії після 24 лютого 2022 року набула системного характеру. Вона базується не лише на

реакції на події в Україні, а й на усвідомленні довгострокової загрози з боку РФ та потребі переформатування всієї архітектури національної та європейської безпеки.

Слід також зазначити, що у відповідь на нові виклики країни Балтії посилили співпрацю з іншими державами Північної Європи. Так, у 2023 році Естонія, Латвія та Литва підписали двосторонні меморандуми з Фінляндією та Швецією про координацію зусиль у сфері військової логістики, охорони повітряного простору та кібербезпеки. Ці домовленості стали частиною підготовки до розширення НАТО на Північ та підвищення інтеграції на східному фланзі Альянсу.

У рамках внутрішньої політики безпеки в усіх трьох країнах були прийняті нові закони про боротьбу з екстремізмом, посилено контроль над фінансуванням політичних партій та іноземними інвестиціями в стратегічні об'єкти. Зокрема, у Латвії створено Національний центр інформаційної стійкості, який займається моніторингом загроз, поширенням спростувань дезінформації та координацією взаємодії з медіа.

Країни Балтії також активно працювали над скороченням залежності від російських технологій у стратегічних галузях — телекомунікаціях, енергетиці, транспорті. Усі три держави прискорили перехід до західних стандартів, модернізували ІТ-інфраструктуру та відмовились від використання російського програмного забезпечення в органах державної влади. Це стало важливою частиною стратегії кіберзахисту та цифрового суверенітету.

Таким чином, санкції та політика безпеки в країнах Балтії мають багатовимірний характер: це не лише тиск на Росію, а й трансформація власного внутрішнього середовища з метою підвищення стійкості, зменшення вразливостей та формування нового європейського безпекового порядку.

Важливо підкреслити, що країни Балтії були одними з перших, хто розпочав практику вилучення активів російських компаній і олігархів. У 2023 році уряд Литви ухвалив закон, який дозволяє конфісковувати майно, пов'язане з фінансуванням військової агресії, навіть без остаточного рішення суду, у випадках доведеної загрози національній безпеці. Подібні заходи були вжиті й в Естонії, де

місцеві органи заморозили десятки об'єктів нерухомості, пов'язаних з підсанкційними структурами РФ.

На тлі зростання напруженості на східному фланзі НАТО, усі три держави також посилили співпрацю з оборонною промисловістю США, Німеччини та Польщі. Було підписано меморандуми про розміщення передових складів зброї, створення спільних навчальних центрів та проведення ротаций військ НАТО. Особливо помітним став запуск у Литві програми «Host Nation Support» [22], в рамках якої балтійська держава зобов'язалась забезпечити розширену інфраструктуру для розміщення союзників у разі загрози.

Отже, санкції, нові закони, реформи в секторі безпеки, технологічна переорієнтація та посилена міжнародна кооперація стали ключовими компонентами стратегії Балтії. Це дозволило не лише захистити власний суверенітет, а й зробити вагомий внесок у спільну справу протидії агресору на глобальному рівні. це не лише тиск на Росію, а й трансформація власного внутрішнього середовища з метою підвищення стійкості, зменшення вразливостей та формування нового європейського безпекового порядку. Вона базується не лише на реакції на події в Україні, а й на усвідомленні довгострокової загрози з боку РФ та потребі переформатування всієї архітектури національної та європейської безпеки.

Висновки до 2 розділу

Позиція Литви, Латвії та Естонії щодо повномасштабної агресії Росії проти України у 2022 році засвідчила їхню здатність діяти як суб'єкти міжнародної політики, що керуються чіткими ціннісними орієнтирами, історичною пам'яттю та стратегічним баченням безпеки регіону. На основі проведеного аналізу можна зробити висновок, що підтримка України з боку країн Балтії була не лише реакцією на зовнішню загрозу, а логічним продовженням сформованої за останні

десятиліття політики стримування авторитаризму, відстоювання суверенітету та захисту міжнародного права.

Дії балтійських держав у лютому 2022 року мали не імпульсивний характер, а були продовженням системної зовнішньої політики, сформованої у відповідь на попередні агресивні дії Російської Федерації: від війни в Грузії 2008 року до анексії Криму та бойових дій на Донбасі у 2014 році. Саме цей багаторічний досвід забезпечив стратегічну готовність Литви, Латвії та Естонії до активної ролі у перші години нового витка війни.

Особливу увагу слід приділити дипломатичній активності Балтії на міжнародних майданчиках — ООН, ЄС, НАТО — де ці країни відігравали роль ініціаторів і модераторів рішень, спрямованих на притягнення Росії до відповідальності, запровадження санкцій та посилення міжнародного тиску. Вони виступали не лише як адвокати України, а як каталізатори консолідації позицій інших країн Європи. Їхня активність у формуванні міжнародної коаліції на підтримку України мала не лише символічне чи моральне, а й практичне значення для зміцнення загальноєвропейської єдності у часи глобальної дестабілізації.

Крім того, військова та гуманітарна допомога, яку надали балтійські країни, свідчить про глибоку залученість цих держав у безпекову архітектуру Східної Європи. Варто наголосити, що обсяг підтримки України у перерахунку на душу населення або відносно до ВВП виявився одним із найвищих у світі. Постачання ППО, дронів, тепловізорів, боєприпасів, медичних засобів, а також евакуація поранених, організація навчальних програм для українських військових і прийом тисяч біженців — усе це було не разовими жестами, а системними діями, що координувалися на державному й муніципальному рівнях.

Високий рівень інтегрованості влади, суспільства, медіа і громадського сектору в дію на підтримку України показав приклад «тотальної солідарності» — не декларативної, а практичної. Таку згуртованість продемонстрували не всі європейські країни, і Балтія тут стала прикладом нового типу міжнародного суб'єкта, який навіть за обмежених ресурсів здатен формувати порядок денний.

Окремо варто наголосити на внутрішній трансформації безпекової політики балтійських країн, що відбулася у відповідь на загрозу. Це включало різке скорочення залежності від російських енергоносіїв, впровадження законів про заборону російської символіки, посилення кіберзахисту, оновлення законодавства щодо національної безпеки, підтримку стратегічних комунікацій та медіаграмотності. Всі ці заходи свідчать про глибоке усвідомлення довготривалого характеру загроз, що походять від РФ, і підтверджують, що країни Балтії бачать своє майбутнє у зміцненні європейської спільноти без жодного компромісу з агресором.

Балтійські країни також виявили політичну волю до ідеологічної чіткості — вони не залишили місця «нейтральності» чи «збалансованості», які часто озвучувалися з боку західноєвропейських гравців. Їхня позиція була однозначною: агресор має бути зупинений, а жертва — захищена. Такий підхід не лише морально послідовний, а й зміцнює довіру до Балтії як до принципового і надійного партнера в регіоні.

Таким чином, досвід Литви, Латвії та Естонії у протидії агресії Росії та підтримці України можна розглядати як приклад конструктивної, послідовної й стратегічно вивіреної зовнішньої політики малих держав у кризових умовах. Він підтверджує тезу про те, що ефективність міжнародної взаємодії визначається не стільки розміром держави чи обсягом ресурсів, скільки наявністю політичної волі, принциповості, ціннісної послідовності та готовності діяти.

Їхня реакція стала не лише відповіддю на зовнішню загрозу, а й фактором формування нової політичної ідентичності самої Балтії. В умовах, коли європейська безпека перебуває у стадії переосмислення, саме такі країни можуть претендувати на роль моральних центрів нового порядку. Їхня чітка позиція стала дзеркалом для інших держав, змушуючи їх визначатись у власній політиці щодо війни, авторитаризму та захисту міжнародного права.

РОЗДІЛ 3. СУСПІЛЬНА ТА МЕДІЙНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ В КРАЇНАХ БАЛТІЇ

3.1. Ставлення громадян: опитування, акції підтримки

З початку повномасштабної війни Росії проти України суспільна реакція у Литві, Латвії та Естонії набула безпрецедентного масштабу. Мільйони громадян вийшли на вулиці міст із прапорами України, вимогами до дій урядів і закликами до світової спільноти не залишатися осторонь. У Вільнюсі, Ризі та Таллінні

десятки тисяч людей зібралися на мітинги солідарності вже в перші дні агресії. Це стало не лише формою моральної підтримки, а й сигналом для політичного класу — балтійське суспільство виявило готовність до практичних дій на підтримку України.

Громадські організації, волонтерські ініціативи, благодійні фонди та приватні підприємці об'єдналися для збору коштів, гуманітарної допомоги, постачання обладнання та засобів першої необхідності. У Литві лише за один тиждень кампанії #BuyraktarForUkraine громадяни зібрали понад 6 мільйонів євро, за які було придбано дрон Buyraktar TB2. Подібні ініціативи відбувались і в Латвії, і в Естонії. Волонтери забезпечували не лише логістику вантажів, а й координували розміщення українських біженців, надавали юридичну допомогу, перекладали документи, організовували медичні консультації.

Рівень підтримки України також фіксувався в соціологічних опитуваннях. Так, за даними Baltic Surveys (2022), понад 85% литовців, 82% латвійців та 78% естонців висловили однозначну підтримку українському народові у боротьбі проти агресора. Значна частина респондентів погоджувалась із жорсткими санкціями проти РФ, навіть якщо вони впливали на внутрішню економіку. У країнах Балтії було зафіксовано також високий рівень схвалення розміщення військових підрозділів НАТО — понад 70% підтримки в Литві та Латвії, що демонструє рівень довіри до західної системи безпеки [8].

Соціологи також зафіксували високий рівень особистої залученості: у 2022–2023 роках близько 40% мешканців країн Балтії жертвували кошти на підтримку українців, 12% брали участь у волонтерських акціях, а ще 6% — допомагали з житлом, транспортом чи гуманітарними вантажами. У Литві, зокрема, було запущено платформу «Stiprūs kartu» — цифровий волонтерський портал, через який громадяни реєструвались для допомоги українцям, що перебували в країну. [50]

Висока суспільна консолідація на підтримку України проявлялася також у символічному просторі міст. У багатьох населених пунктах були підняті українські прапори, перейменовані вулиці, освітлені пам'ятки кольорами

жовто-блакитного прапора. Національні пошти випускали тематичні марки, присвячені українському спротиву. На вітринах крамниць, державних установ і в навчальних закладах з'являлись слогани на підтримку України, що стало виявом не лише емпатії, а й активного формування громадянської позиції.

Окрему увагу варто приділити ролі освітніх та релігійних інституцій у формуванні проукраїнського настрою. У балтійських школах та університетах проводились спеціальні заняття, присвячені історії України, геополітичному контексту війни та ролі громадянського суспільства. Викладачі організовували відкриті лекції, обговорення, круглі столи за участю українських біженців, істориків і волонтерів. Ці ініціативи сприяли формуванню глибшого розуміння природи конфлікту та посиленню емпатії серед молодого покоління.

У релігійній сфері також простежувалась висока активність. Церкви та духовні лідери відкрито виступали із закликами до солідарності, проводили молебні за мир в Україні, організовували збір коштів та гуманітарної допомоги. Католицька церква в Литві та Латвії, а також протестантські громади Естонії стали важливими моральними авторитетами, які посилювали суспільну мобілізацію на підтримку українців.

Крім того, не можна оминати увагою участь творчих спілок і культурних діячів. Відомі письменники, художники, музиканти та актори країн Балтії не лише публічно висловлювались на підтримку України, а й ініціювали численні мистецькі акції: благодійні концерти, тематичні виставки, випуски спеціальних номерів журналів. Таким чином, культурне середовище стало майданчиком як для формування громадської думки, так і для міжнародного комунікаційного тиску на агресора.

Крім внутрішньої мобілізації, мешканці країн Балтії активно долучались до міжнародних ініціатив. Балтійські активісти брали участь у кампаніях європейських громадських організацій, які вимагали посилення санкцій проти РФ, надання Україні сучасного озброєння та початку переговорів про членство в ЄС. У Латвії та Литві створювались громадські петиції до урядів країн Європи, які

збирали десятки тисяч підписів за лічені дні, а кампанії в соцмережах набували міжнародного розголосу.

Частина громадян балтійських країн вирушила безпосередньо до України як волонтери, медики, журналісти або технічні спеціалісти. Це свідчить про глибину особистої участі й емпатії до подій, що відбувались не просто в сусідній країні, а сприймалися як частина спільного історичного виклику.

Особливо вражаючим прикладом стало перетворення культурних установ на гуманітарні хаби. У бібліотеках, школах і навіть театрах відкривались пункти збору допомоги, проводились благодійні читання, концерти, аукціони. Усе це супроводжувалось неформальним навчанням: як розпізнавати дезінформацію, як говорити про війну з дітьми, як підтримувати психологічно.

Таким чином, ставлення громадян країн Балтії до війни в Україні вийшло за межі звичного співчуття. Це була глибока, широка й системна підтримка, яка охоплювала всі рівні суспільства: від державних кампаній до ініціатив окремих громадян. Вона стала не лише моральною опорою для України, а й фактором внутрішньої згуртованості самих балтійських країн у новій реальності європейської безпеки.

3.2. Роль медіа та громадських організацій

Інформаційна підтримка України в балтійських країнах стала ключовим інструментом формування громадської думки та міжнародної солідарності. З перших днів повномасштабного вторгнення провідні ЗМІ Литви, Латвії та Естонії перейшли до цілодобового висвітлення подій в Україні, відправляючи кореспондентів на місце подій, транслюючи звернення українських лідерів і публікуючи репортажі з прифронтових регіонів. Усі великі телеканали — LRT,

ERR, LSM — запускали спеціальні проєкти на підтримку України, зокрема цикли інтерв'ю, документальні стрічки та прямі включення з Києва та Львова.

Особливу роль відіграли незалежні онлайн-медіа та журналістські платформи, які займались верифікацією фактів і викриттям російських фейків. У Латвії, наприклад, був посилений розділ «Melu Detektors» у межах проєкту Re:Baltica. В Естонії фокус робився на цифровій безпеці та протидії кіберзагрозам — у цьому напрямку активно працював Центр передового досвіду стратегічних комунікацій НАТО (NATO StratCom COE), розташований у Ризі. ЗМІ Балтії також співпрацювали з українськими журналістами, підтримуючи спільне виробництво сюжетів та обмін контентом для міжнародного ринку.

Громадські організації стали невід'ємною частиною цієї медійної активності. Так, литовська організація «Blue/Yellow» забезпечила десятки партій спорядження для України [11]. Ініціативи «Mēs palīdzēsīm» в Латвії та «Slava Ukraini» в Естонії стали символами мобілізації громадянського суспільства. Окремі НУО брали участь у міжнародних адвокаційних кампаніях, публікували аналітичні звіти, підтримували інформаційні хаби для біженців та іноземних журналістів.

Окрему увагу заслуговує проєкт «Point of Invincibility for Multi-level adaptation» української громадської організації «Поруч» [1], який наразі реалізується у співпраці з естонськими партнерами. У його межах місцеві громади Естонії переймають досвід українських колег зі створення Пунктів незламності — місць, де під час криз громадяни можуть отримати тепло, зв'язок, воду, першу допомогу.

У контексті аналізу громадянської підтримки України з боку країн Балтії особливу увагу заслуговує діяльність латвійської благодійної організації «Tavi Draugi» («Твої друзі»). Заснована у 2013 році в місті Енгуре, ця організація спочатку надавала допомогу малозабезпеченим сім'ям та самотнім пенсіонерам у Латвії. Однак після початку повномасштабної агресії Росії проти України в лютому 2022 року «Tavi Draugi» значно розширила свою діяльність, зосередившись на підтримці українських громадян як у Латвії, так і в Україні. [5]

Організація активно підтримує українських біженців у Латвії. У гуманітарному центрі в Ризі, розташованому на вулиці Вентспілс, 50, було здійснено понад 27 000 видач гуманітарної допомоги, включаючи одяг, засоби гігієни та продукти харчування. Загалом, з початку війни «Tavi Draugi» надала допомогу понад 45 000 українських біженців, які прибули до Латвії.

Організація також реалізує проекти з інтеграції українців у латвійське суспільство. Зокрема, програма «TEV IZDOSIES!» спрямована на сприяння адаптації українських громадян у Латвії через культурні та освітні заходи, а також підтримку у працевлаштуванні. [7]

«Tavi Draugi» активно співпрацює з іншими неурядовими організаціями та державними установами. У рамках кампанії «Baltic Schools for Victory» організація координувала збір та доставку гуманітарної допомоги, зібраної учнями шкіл Латвії, Литви та Естонії, для українських військових [31]. Крім того, у співпраці з Міністерством закордонних справ Латвії та фондом «Uzņēmēji mieram» («Підприємці за мир») «Tavi Draugi» бере участь у реконструкції соціальної інфраструктури в Чернігівській області України, зокрема у відновленні шкіл та медичних закладів.

Цей напрямок роботи став важливою складовою стійкості громад. Адже за сучасних умов, коли гуманітарні виклики дедалі частіше виходять на перший план, саме локальні ініціативи здатні надати оперативну допомогу і врятувати людські життя. Спроможність об'єднувати зусилля, ділитись досвідом і реагувати на загрози є ознакою зрілого громадянського суспільства, яке формується в Балтії та розвиває горизонтальні зв'язки з українськими партнерами.

Крім медіа-кампаній і гуманітарних ініціатив, громадські організації формували міжнародний дискурс щодо війни в Україні. У рамках кампаній «Stand With Ukraine» і «Baltics4Ukraine» [25] проводились десятки онлайн-заходів, пресконференцій і благодійних марафонів, які стали платформами для поширення українського досвіду спротиву та боротьби за свободу. [9]

Громадянське суспільство Балтії активно розробляло освітні продукти — відеокурси, брошури, матеріали з медіаграмотності, перекладені кількома мовами.

Ці проєкти висвітлювались у звітах Eurobarometer [20] і Baltic Surveys як ефективні приклади просвітництва і формування критичного мислення [8]. Вони стали частиною ширшої стратегії інформаційної безпеки, спрямованої на підвищення стійкості до дезінформації, а також сприяли зміцненню взаєморозуміння між країнами регіону.

У Литві та Латвії також запускались спеціалізовані інформаційні ресурси з хроніками війни, картами, свідченнями постраждалих і порадами щодо допомоги. Вони регулярно оновлювались і слугували джерелом перевіреної інформації для населення. Це дозволяло зменшувати панічні настрої, будувати довіру до офіційних джерел і водночас надихати громадян на конкретні дії.

Таким чином, синергія медіа, громадських організацій і громадянського суспільства в країнах Балтії створила потужну інформаційну підтримку України. Це стало не лише елементом внутрішньої солідарності, а й чинником зовнішньополітичного впливу, який допомагав формувати європейське бачення конфлікту та зміцнювати позиції Києва на міжнародній арені.

Висновки до 3 розділу

Отже, можна сказати, що суспільна та медійна підтримка України в Литві, Латвії та Естонії вийшла далеко за межі символічної солідарності. Вона набула масштабного, системного характеру, охоплюючи як національні, так і місцеві ініціативи, які були спрямовані на надання практичної допомоги, інформаційне забезпечення, адвокацію, культурну, освітню та психологічну підтримку. Це дозволяє стверджувати, що у країнах Балтії сформувалася цілісна модель

мобілізації на підтримку України, яка охоплює не лише державний рівень, а й усі ключові сегменти громадянського суспільства.

Головною рисою балтійської моделі солідарності стала її горизонтальна структура: держава, громадянське суспільство, медіа, бізнес, освітні установи, волонтерські організації, релігійні громади — всі ці сектори діяли в координації, але незалежно один від одного, підсилюючи зусилля партнерів і створюючи ефект мультиплікації допомоги. Така широка мобілізація свідчить про високу соціальну згуртованість балтійських суспільств, а також про наявність зрілої демократії, в якій відповідальність за міжнародну політику розподілена не лише між інституціями влади, а й між громадянами.

Медійна присутність України в інформаційному просторі країн Балтії зберігалась на високому рівні протягом усього періоду 2022–2025 років. Постійне висвітлення подій війни, репортажі з фронту, інтерв'ю з українськими біженцями, документальні фільми та проєкти солідарності — все це сприяло збереженню суспільної уваги та емпатії. Медіа стали не лише каналами інформування, а й майданчиками мобілізації: саме вони першими ініціювали благодійні марафони, фандрейзингові кампанії, просвітницькі проєкти щодо української культури та історії. Також важливою стала боротьба з дезінформацією — зокрема, через викриття фейків, блокування пропагандистських наративів і поширення перевіреної інформації.

Окрему увагу заслуговує діяльність громадських організацій, які не лише надавали гуманітарну допомогу, а й виступали мостами між українським та балтійським суспільствами. Ініціативи на кшталт «Blue/Yellow» (Литва), «Mēs palīdzēsim» (Латвія), «Slava Ukraini» (Естонія) перетворилися на символи громадянської відповідальності. Їхня активність охоплювала поставки спорядження, продуктових наборів, медикаментів, організацію притулків для біженців, а також створення інформаційних центрів підтримки.

Проєкти співпраці між українськими та балтійськими ГО, особливо у сфері громадської безпеки, стійкості громад та цифрової трансформації, стали прикладом нової якості міжнародних зв'язків — не лише між державами, а між

громадами. Це дозволяє говорити про формування нової архітектури партнерства, заснованої на довірі, обміні знаннями, взаємному залученні й синергії ресурсів.

Прикладом такої ініціативи є проєкт між українською ГО «Поруч» та естонськими громадами, що передбачає адаптацію моделі Пунктів незламності в контексті цивільної безпеки на випадок криз. У цьому проєкті створені усі умови для обміну досвідом та ідеями між представниками місцевих органів самоврядування України, Естонії, а також Швеції. Це не лише конкретна форма підтримки, а й символічний жест визнання досвіду України, його цінності та універсальності для інших демократичних суспільств.

Також важливим є внесок освітніх інституцій, які організовували інтеграційні програми, курси української мови, лекції про історію війни та українську ідентичність, культурні фестивалі. Університети Вільнюса, Риги та Тарту виступили каталізаторами міжкультурного діалогу, створюючи простір для порозуміння та солідарності. Вони також стали платформами для зустрічей студентів, науковців, активістів, що сприяло обміну ідеями та формуванню спільного бачення європейського майбутнього.

Таким чином, у 2022–2025 роках країни Балтії стали не просто партнерами України — вони стали прикладом практичної, багаторівневої солідарності, в основі якої лежить принцип дії, а не декларацій. Їхній досвід є унікальним не лише в європейському контексті, а й у глобальному: малі держави, об'єднавши потенціал інституцій, суспільства та культури, змогли зробити внесок, що набагато перевищує їхні географічні чи економічні масштаби.

Цей приклад заслуговує на подальше вивчення і наслідування як модель суспільної стійкості та міжнародної відповідальності в умовах глобальних загроз. Підтримка України з боку Балтії — це не лише вияв дружби, а стратегічний вибір, що формує майбутнє європейського регіону, заснованого на демократії, гідності та спільній відповідальності.

РОЗДІЛ 4. БАЛТІЙСЬКІ КРАЇНИ ЯК АДВОКАТИ УКРАЇНИ В ЄС ТА НАТО

4.1. Лобізм України щодо вступу в ЄС та НАТО

Після початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну питання членства України в ЄС і НАТО набуло нового, стратегічного значення. Країни Балтії — Литва, Латвія та Естонія — не лише першими озвучили публічну підтримку України, а й системно лобіювали її європейську та євроатлантичну інтеграцію на всіх можливих рівнях: урядовому, парламентському, дипломатичному, експертному та громадському.

Ще в лютому 2022 року президенти Литви, Латвії та Естонії стали співініціаторами відкритого звернення до лідерів ЄС із закликом негайно надати Україні статус кандидата в члени Євросоюзу. Цей документ став першим серйозним сигналом у бік зміни ставлення ЄС до Києва і фактично поклав початок швидкій процедурі надання відповідного статусу. У подальших заявах балтійських дипломатів і політичних лідерів неодноразово лунали аргументи про те, що Україна «де-факто вже є частиною європейської спільноти», оскільки відстоює її цінності на полі бою.

На самітах Європейської Ради саме делегації від Балтії наполягали на ухваленні максимально чітких формулювань на підтримку України. Вони працювали з урядами країн, що демонстрували стриманість — зокрема Франції, Німеччини, Нідерландів — намагаючись донести, що зволікання з розширенням ЄС означає втрату довіри з боку народів, що борються за свободу. Саме в результаті цих зусиль 23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата. [21]

У сфері євроатлантичної інтеграції країн Балтії також виступали локомотивами. Усі три держави входять до складу НАТО і мають глибокий досвід адаптації до стандартів Альянсу. У 2022–2023 роках їхні міністерства оборони, зовнішньополітичні відомства та експертні центри активно допомагали українським партнерам не лише через офіційні звернення до штаб-квартири НАТО, а й через проведення двосторонніх консультацій, круглих столів, конференцій з питань безпеки.

Напередодні саміту НАТО у Вільнюсі 2023 року Литва взяла на себе роль головного ініціатора «дорожньої карти» для України, яка мала б окреслити чіткі етапи на шляху до членства.

Окрім політичних заяв, Балтійські країни ініціювали спільні навчання, програми адаптації українського законодавства, надання експертної допомоги в гармонізації з *acquis communautaire*. У Литві, наприклад, створено спеціальний фонд для підтримки українських держслужбовців, які проходять навчання з

європейського права та адміністративного управління. Подібні програми діють і в Естонії — зокрема в Університеті Тарту. [51]

Значну роль у лобіюванні відігравали й парламентарі. У міжпарламентських асоціаціях Балтії депутати виступали з ініціативами резолюцій, заяв і запитів, закликаючи до політичної підтримки України. На рівні комітетів із закордонних справ і оборони Балтійські держави виступали як ініціатори спільних позицій, які потім передавались до Європарламенту, Європейської Ради й Ради НАТО.

Окрім цього, варто згадати про роль Балтії в публічній дипломатії. Посольства Литви, Латвії та Естонії у провідних столицях Європи та Північної Америки проводили інформаційні кампанії на підтримку України, організовували зустрічі з журналістами, проводили брифінги, присвячені українській боротьбі за демократію.

Балтійські уряди також сприяли формуванню проукраїнських коаліцій серед нових членів ЄС та НАТО. Вони діяли як місток між країнами Центральної та Східної Європи, що в силу історичного досвіду демонструють більшу чутливість до питань безпеки. Таким чином, Балтія відіграла роль стратегічного координатора, об'єднуючи держави в єдиний голос на підтримку України.

Варто підкреслити, що така діяльність не була ситуативною — вона базується на глибокому історичному досвіді самих країн Балтії, які у 1990-х роках самостійно проклали шлях до ЄС і НАТО, часто всупереч прогнозам і опору Москви. Це надає їхнім голосам особливої ваги в очах європейських колег, адже вони говорять не теоретично, а з практичного досвіду.

Балтійські політики також неодноразово звертались до історичних паралелей. У виступах, заявах та інтерв'ю лунали прямі порівняння між українським спротивом і боротьбою балтійських народів за незалежність у ХХ столітті. Ці риторичні ходи мали потужний вплив на західну аудиторію, адже надавали гуманітарного виміру геополітичній боротьбі України.

Таким чином, країни Балтії відіграють роль не просто симпатиків України, а стратегічних адвокатів її повноцінного членства в ЄС і НАТО. Їхній лобізм є багаторівневим: він охоплює політику, дипломатію, експертизу, освіту, безпеку,

культуру й інформаційну сферу. Це один із найбільш послідовних і всеохопних прикладів підтримки європейської інтеграції України серед усіх країн-членів ЄС.

4.2. Ініціативи у межах Східного партнерства та форматів Балтія + Україна

Крім двосторонньої підтримки та загальноєвропейського лобізму, країни Балтії відігравали активну роль у просуванні України в межах багатосторонніх регіональних форматів. Східне партнерство, що з 2009 року об'єднує шість країн Східної Європи та Європейський Союз, стало важливою платформою для політичної, економічної та інституційної інтеграції. У цьому контексті саме Литва, Латвія та Естонія перетворились на провідників інтересів України, ініціюючи нові підходи до роботи платформи та закладаючи основи для її оновлення відповідно до геополітичних реалій.

З перших днів повномасштабного вторгнення країни Балтії виступили з ідеєю перегляду пріоритетів Східного партнерства, наголошуючи на необхідності посилення його безпекового та оборонного вимірів. Уряд Литви запропонував концепцію створення окремого політичного формату для України, Грузії та Молдови, зосередженого на швидшій інтеграції до європейського простору та протидії зовнішнім загрозам.

Ця ініціатива була підтримана Латвією та Естонією, які у своїх заявах підкреслювали, що Україна не може розглядатись у рамках Східного партнерства на рівні з державами, що орієнтовані на співпрацю з Росією. Балтійські країни наполягали на створенні диференційованого підходу: окрема траєкторія для держав, які обрали проєвропейський вектор та вже зазнали прямої військової агресії.

На практиці це реалізувалося через численні двосторонні та багатосторонні зустрічі у форматі «Україна + Балтія», які відбувались у Вільнюсі, Ризі та Таллінні протягом 2022–2023 років. У межах цих форумів обговорювались не лише питання оборони, а й економічне відновлення, цифрова трансформація, реформа

державного управління та подолання корупції. Балтійські країни виступали як консультанти, ментори та посередники між Україною та структурами ЄС.

Значна увага також приділялась розвитку ініціатив у сфері кібербезпеки. Спільні навчання, обмін фахівцями, створення цифрових хабів стали одним із пріоритетів у тристоронньому форматі. У 2023 році в Естонії стартувала програма CyberShieldUkraine, яка передбачала створення захищених ІТ-інфраструктур для українських міністерств і муніципалітетів за естонським зразком. [16]

Окремим напрямом стала спільна участь у проектах з гуманітарної допомоги та реконструкції. Балтійські країни активно брали участь у платформі EU4Ukraine, у межах якої реалізовувались проекти з відбудови шкіл, лікарень та інфраструктурних об'єктів. Естонія взяла шефство над Житомирською областю, Литва — над Рівненською, а Латвія підтримувала регіони Сумщини та Чернігівщини.

У межах неформальних форматів, таких як «Балтія + Україна + Польща», відбувалась координація зусиль у сфері логістики, розмінування, підготовки фахівців для органів місцевого самоврядування та обміну досвідом з організації кризового управління.

Символічне значення мали й численні заяви та резолюції парламентів Балтії, які закликали до повної інтеграції України в політичну структуру Європи. Вони неодноразово заявляли, що Східне партнерство має стати лише проміжним етапом на шляху до членства, а не заміником європейської перспективи. У листопад 2023 року Сейм Литви ухвалив документ, у якому визнав необхідність «невідкладного запуску переговорів про вступ України до ЄС». [14]

Особливу роль відіграє той факт, що Балтійські країни, маючи досвід переходу від пострадянського стану до повноправного членства в ЄС і НАТО, використовують його як аргумент у просуванні України. Їхній досвід демонструє: навіть за несприятливих умов і з обмеженими ресурсами можливо провести необхідні трансформації — якщо є політична воля і підтримка з боку партнерів.

Таким чином, у межах Східного партнерства та нових форматів Балтія не просто підтримує Україну — вона створює для неї майданчики, де можна

формулювати порядок денний, реалізовувати політичні та економічні ініціативи, інтегруватися в європейські процеси до формального членства. Їхня діяльність не лише віддзеркалює солідарність, але й демонструє чітке стратегічне бачення ролі України у майбутній архітектурі безпеки й розвитку Європи.

Важливою ініціативою, що підкреслює прагнення країн Балтії до зміцнення інтеграції України у європейські політичні процеси, стала ідея створення спільного координаційного центру для супроводу євроінтеграційних реформ. Проєкт отримав підтримку з боку Європейської комісії, а координаторами процесу виступили експерти з Литви, які вже мали досвід підготовки власної держави до вступу в ЄС у 2000-х роках. Одним із практичних результатів стала серія тренінгів для українських держслужбовців у Ризі, Вільнюсі та Таллінні, спрямованих на ознайомлення з *acquis communautaire* — правовою базою Євросоюзу.

Крім того, в межах спільних зусиль з Європейським інститутом публічної адміністрації (EIPA), балтійські країни виступили організаторами програми EU Integration Mentorship, що забезпечила українським інституціям експертну підтримку у сфері антикорупційної політики, децентралізації та цифрової трансформації.

На рівні парламентської дипломатії було проведено кілька спільних сесій між комітетами у закордонних справах Сейму Латвії, Сейму Литви та Рійгікогу, у межах яких обговорювались механізми гармонізації українського законодавства з європейськими нормами. Одним із практичних результатів стало запровадження консультаційного хабу на базі литовського Сейму, який надає експертні висновки щодо проєктів українських нормативно-правових актів.

Не менш важливою була й активність Балтії у сфері залучення до підтримки України інших країн регіону. У 2023 році за ініціативи Латвії була проведена конференція “Eastern Partnership+”, у якій взяли участь представники Польщі, Чехії, Словаччини, Румунії та Молдови. У підсумковій декларації наголошувалось на потребі спільного створення механізмів відновлення України, у тому числі з використанням заморожених російських активів. [21]

У контексті Східного партнерства країни Балтії також висували ідеї структурного оновлення платформи — зокрема, Литва запропонувала створення окремої Ради безпеки Східного партнерства, яка б займалась координацією реагування на гібридні загрози, дезінформацію, кібербезпеку та енергетичну безпеку в країнах-партнерах.

Балтійські держави брали активну участь у формуванні гуманітарних кластерів. Водночас Латвія зосередилася на підтримці медичної інфраструктури, відправивши мобільні амбулаторії та медичне обладнання для лікарень Харківської та Миколаївської областей. [13]

Завдяки постійній взаємодії в регіональних та неформальних форматах, країни Балтії змогли не лише координувати зусилля, але й розширити сферу впливу України у європейському політичному дискурсі, просуваючи її інтереси навіть за межами офіційних структур.

4.3. Перспективи подальшої співпраці країн Балтії та України

У сучасній геополітичній дійсності стратегічне партнерство між Україною та країнами Балтії розглядається не лише як вияв солідарності, а й як об'єктивна відповідь на загрози, що надходять із боку Російської Федерації. Балтійські країни, які історично зазнавали тиску з боку Москви, глибоко усвідомлюють небезпеку політики Кремля. Вони сприймають війну в Україні не як локальний конфлікт, а як елемент ширшого протистояння за майбутнє європейського порядку безпеки. Саме тому перспективи співпраці між Балтією та Україною тісно пов'язані з питаннями стримування Росії, колективної безпеки та довгострокового реформування системи міжнародних відносин.

На тлі війни Росії проти України Балтійські країни не лише стали першими адвокатами Києва, а й трансформували характер двосторонніх і багатосторонніх

відносин з Україною. Вони перетворилися на приклад стійкого партнерства, яке базується не лише на політичних деклараціях, а на реальній підтримці в сферах оборони, гуманітарного реагування, безпеки, економіки, цифрової трансформації, освіти, історичної пам'яті й державного управління. Перспективи цієї співпраці мають глибоке стратегічне підґрунтя та виходять далеко за межі нинішнього конфлікту.

У першу чергу, слід очікувати продовження активної участі Литви, Латвії та Естонії в процесі інтеграції України до Європейського Союзу. Балтійські держави вже взяли на себе зобов'язання підтримувати Україну на всіх етапах переговорного процесу щодо членства в ЄС. Ідеться не лише про політичний лобізм, а й про технічну експертизу — допомогу в адаптації законодавства, реформуванні інституцій, боротьбі з корупцією, цифровізації державних послуг. Зокрема, Литва готує платформу «Ukraine's EU Way», яка має стати координаційним майданчиком для обміну досвідом між українськими та литовськими урядовцями.

На цьому тлі особливу актуальність набуває співпраця на регіональному рівні. Усі три країни Балтії послідовно заявляють про готовність ділитися власним досвідом переходу до демократичних стандартів ЄС, зокрема в частині модернізації судової системи, дерегуляції економіки та інституційної трансформації. Їхній шлях є цінним саме тому, що проходив у пострадянських реаліях, часто з подоланням схожих викликів, які постали сьогодні перед Україною. Регіональний консалтинг, стажування українських службовців, створення інституційних хабів — усе це вже реалізується і має потенціал для масштабування.

У сфері безпеки та оборони, незважаючи на обмежені оборонні бюджети, Балтія залишатиметься ключовим партнером у постачанні техніки, навчанні військових, розбудові системи територіальної оборони й тактичної медицини. Одним із пріоритетів стане підготовка спільних стандартів безпеки, які будуть застосовуватись у транскордонній зоні на випадок подальших гібридних загроз. У цьому контексті вже ініційовано розширення форматів НАТО-Україна за участі

країн Балтії, які мають виступати «інституційними наставниками» на шляху вступу до Альянсу.

Енергетична та кібербезпека — ще один напрям, де Балтійські країни можуть стати локомотивами. Їхній досвід відмови від російських енергоресурсів, перехід на відновлювані джерела та формування незалежної цифрової інфраструктури є надзвичайно цінним для України. Планується створення консорціуму на базі балтійських та українських університетів, що займатиметься дослідженнями в галузі стратегічної енергетики та цифрової оборони.

Культурна дипломатія та збереження історичної пам'яті теж відіграватимуть помітну роль. Україна і країни Балтії вже домовились про спільні виставки, архівні проекти, програми дослідження радянських злочинів та збереження голосів свідків.

Завдяки таким ініціативам об'єднуються зусилля у збереженні історичної правди, посилюється культурний обмін та поглиблюється взаєморозуміння між нашими країнами. Спільна робота над історичною спадщиною сприятиме зміцненню партнерства та збереженню важливих уроків для майбутніх поколінь.

Також слід очікувати розвитку міжмуніципального співробітництва — проектів між громадами. У 2024–2025 роках планується розширення мережі побратимських міст, створення спільних цифрових сервісів для громадян, а також поглиблення обміну управлінськими практиками. Наприклад, естонські громади вже беруть участь у програмі «Пункти незламності», реалізованій ГО «Поруч», що є свідченням перенесення українського досвіду до країн ЄС. [1]

Важливим і перспективним напрямом співпраці між Україною та країнами Балтії є залучення нашої держави до спільних проектів у сфері кліматичної трансформації та розвитку зеленої економіки. Балтійські країни вже демонструють вагомі успіхи у впровадженні стратегій декарбонізації, модернізації енергетичних систем і скороченні викидів парникових газів. Їхній досвід і практичні досягнення можуть стати неоціненним ресурсом для України в умовах повоєнної відбудови.

Участь у таких ініціативах відкриє перед Україною нові можливості для інтеграції у «зелений курс ЄС» — масштабну кліматичну політику Європейського Союзу, спрямовану на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 року. Це дозволить Україні стати частиною сучасного екологічного тренду, який є пріоритетним для багатьох держав світу.

Крім того, реалізація проєктів зеленої трансформації здатна залучити значні інвестиції в українську економіку. Такі ресурси можуть стати важливим фактором для повоєнної реконструкції країни, сприяючи створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктури та впровадженню інновацій.

Україна також може стати важливим партнером для Балтійських країн у цьому напрямі. Взаємодія дозволить об'єднати зусилля в пошуку нових рішень для енергетичної незалежності, розвитку відновлюваних джерел енергії та зниження впливу на клімат. Така співпраця сприятиме не лише екологічній стабільності регіону, а й зміцненню політичних та економічних зв'язків між нашими країнами. Зелена економіка — це не лише про екологію, але й про нові горизонти для економічного зростання, технологічного розвитку та європейської інтеграції України. Участь у кліматичних проєктах разом із країнами Балтії стане вагомим кроком на цьому шляху.

На міжнародному рівні країни Балтії, ймовірно, посилять роль як координаторів допомоги Україні в межах нових геополітичних форматів. Вони можуть виступати модераторами процесів у межах «Європейської політичної спільноти», «Бухарестської дев'ятки» та коаліцій дронів і артилерійської підтримки. Їхнє розташування, досвід і політична воля дозволяють їм бути містком між Україною та ширшим європейським і трансатлантичним простором.

Таким чином, перспективи співпраці України з Литвою, Латвією та Естонією надзвичайно широкі. Йдеться не лише про поточну допомогу, а про вибудову нової архітектури європейської безпеки, де Україна і Балтія діятимуть як рівноправні учасники. Від симпатії та солідарності цей альянс переходить до рівня стратегічного партнерства, заснованого на спільному досвіді, цінностях і баченні майбутнього.

Висновки до 4 розділу

Отже, ці факти та ініціативи дозволяють зробити низку висновків про роль країн Балтії у стратегічному супроводженні євроінтеграційних і євроатлантичних прагнень України. Йдеться не лише про підтримку в умовах війни, а про формування нового формату міжнародного партнерства, яке дедалі більше нагадує не ситуативний союз, а стійку багаторівневу модель політичної, безпекової та інституційної співпраці.

Країни Балтії — Литва, Латвія та Естонія — не тільки виступили першими адвокатами України на міжнародній арені після початку повномасштабного вторгнення РФ, але й стали локомотивами її поступу до Європейського Союзу та НАТО. Вони забезпечили не лише публічну підтримку, а й політичне, дипломатичне й інституційне лобіювання. Особливу роль відіграла участь балтійських делегацій у формуванні рішень Європейської Ради, НАТО, Парламентської асамблеї НАТО, Європарламенту та численних тематичних платформ, де вони виступали як гаранти і посередники у питаннях узгодження підтримки Києва.

Ці дії не були разовими або символічними — вони стали проявом глибоко вкоріненої політичної культури опору авторитаризму та солідарності з країнами, які протистоять імперським загрозам. Лідери Балтії — як на рівні урядів, так і парламентів, громадського сектору та експертного середовища — демонструють послідовну позицію, яка базується на власному історичному досвіді боротьби за незалежність і подолання пострадянської спадщини. Саме тому їхня аргументація щодо необхідності повноцінного членства України в НАТО та ЄС виглядає не декларативною, а заснованою на глибокому розумінні складнощів трансформації.

Варто наголосити, що у 2022–2025 роках Балтія не лише підтримувала Україну у воєнному контексті, а й почала виступати ініціатором довгострокових інституційних проєктів. Вони охоплюють такі сфери, як:

- підготовка українських кадрів у європейських інституціях (зокрема, у Вільнюському та Тартуському університетах відкрито нові магістерські програми);
- надання технічної експертизи у гармонізації законодавства України з *acquis communautaire*;
- створення спільних платформ з питань безпеки, цифровізації, енергетики, освіти, культури та боротьби з дезінформацією.

Країни Балтії активно використовують свій статус у рамках Східного партнерства, «Балтія + Україна», Європейської політичної спільноти, Бухарестської дев'ятки, щоб зміцнювати голос України на міжнародній арені. Вони виступають каталізаторами підтримки, які гуртують навколо себе ширші коаліції — зокрема, країни Центральної та Східної Європи, що так само сприймають війну Росії не як локальне явище, а як екзистенційну загрозу для демократії в Європі.

Також важливо зазначити, що Балтія — це єдиний регіон у складі ЄС і НАТО, який на постійній основі формує змістовні ініціативи щодо перегляду безпекової архітектури Європи, у тому числі:

- виключення Росії з ОБСЄ;
- перегляд статусу РФ у Раді Безпеки ООН;
- створення компенсаційних механізмів для України;
- адвокація міжнародного трибуналу.

В умовах, коли великі держави ЄС демонструють обережність або прагматизм, саме балтійські країни є носіями етичного підходу в міжнародній політиці, який базується на верховенстві права, справедливості та колективної відповідальності.

Символічним є і те, що саміт НАТО 2023 року відбувся саме у Вільнюсі — столиці держави, яка першою проголосила відновлення незалежності від СРСР і яка сьогодні очолює фронт євроатлантичної підтримки України. Така символіка набуває практичного значення: Литва запропонувала «дорожню карту» вступу України до НАТО, а також створення спеціального механізму моніторингу реформ у сфері оборони. Естонія — у свою чергу — ініціює формування нової місії

кібербезпеки за участі українських фахівців, а Латвія веде перемовини щодо розміщення спільного центру післявоєнної реконструкції.

Окрему увагу варто приділити стрімкому зростанню ролі країн Балтії у сфері публічної дипломатії. Ці держави стали активними і послідовними адвокатами інтересів України на міжнародній арені, розгорнувши масштабні кампанії в столицях Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки. Їхні зусилля включають організацію конференцій, брифінгів, тематичних навчань, благодійних заходів і навіть запуск інноваційних медійних проєктів, які звертають увагу на важливість підтримки України.

Одним із ключових інструментів впливу стало створення платформи для обговорення українського питання на міжнародному рівні. Через конференції та брифінги вони доносять до широкої аудиторії реальну ситуацію в Україні, руйнуючи стереотипи та протидіючи дезінформації. Благодійні заходи не лише залучають фінансову підтримку для України, а й сприяють зміцненню людських зв'язків між нашими народами.

Медійні ініціативи країн Балтії заслуговують окремої похвали. Вони активно висвітлюють події в Україні, створюючи проєкти, які зосереджуються на людських історіях, що торкаються сердець і надихають на дії. Завдяки цим зусиллям у багатьох країнах ЄС громадська думка змінилася на користь України, а тема підтримки нашої держави зберігає пріоритетне місце на політичному порядку денному.

Внесок країн Балтії у формування міжнародної підтримки України важко переоцінити. Саме завдяки їхній наполегливості та принциповій позиції у багатьох державах Заходу вдалося зміцнити розуміння важливості допомоги Україні у цей складний час.

Таким чином, підтримка України країнами Балтії набула рис системного політичного альянсу. Цей альянс не є механічною координацією позицій — він глибоко вкорінений у спільних історичних травмах, прагненні до свободи, досвіді трансформації та здатності до глобального мислення. Балтія доводить, що розмір

держави не визначає її впливу: послідовність, принциповість і лідерство здатні змінювати геополітичну реальність.

Цей союз формує нову парадигму регіонального лідерства у Східній Європі. Україна та країни Балтії перестають бути лише об'єктами великих геополітичних ігор і стають справжніми суб'єктами змін — проактивними, впливовими, здатними визначати і формувати порядок денний для свого регіону.

Саме ця трансформація відкриває нові можливості для співпраці та спільного розвитку. Балтійські країни вже сьогодні демонструють лідерство в багатьох сферах, будучи прикладом ефективної адаптації до сучасних викликів. Україна, спираючись на їхній досвід і підтримку, активно інтегрується в європейську спільноту, доводячи свою спроможність долати виклики та впливати на майбутнє.

Ця взаємодія є запорукою довготривалого партнерства. Вона ґрунтується не лише на поточній ситуації, зумовленій війною, а й на глибокому розумінні спільних цінностей, стратегічних цілей та бажанні побудувати стабільний і безпечний регіон. Це партнерство має всі шанси не лише зберегтися після завершення війни, а й стати потужним двигуном змін у Східній Європі на десятиліття вперед.

ВИСНОВКИ

Після початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році позиція країн Балтії — Литви, Латвії та Естонії — стала одним із найяскравіших прикладів послідовної, принципової та багатовимірної підтримки української держави. Їхня роль у міжнародній підтримці України виходить далеко за межі традиційної дипломатичної участі — вона виявилася у всіх вимірах сучасної геополітики: від оборонного співробітництва до громадської мобілізації, від інформаційної боротьби до правозахисної адвокації.

Країни Балтії не просто підтримали Україну — вони стали частиною її політичного, морального та стратегічного тилу. Їхня активна участь у

міжнародних процесах, швидке ухвалення політичних рішень, гуманітарна відкритість і готовність до ризику сформували модель поведінки, якої згодом дотримувалися й інші союзники України.

На тлі російської агресії Балтія чітко сформулювала свою політичну філософію — політику солідарності, яку можна визначити як комбінацію історичної пам'яті, демократичної принциповості та геополітичного реалізму. Литва, Латвія та Естонія усвідомлюють, що поразка України означатиме прямий ризик для їхнього існування як суверенних держав. Ця реальність сформувала мотивацію до лідерства, навіть попри обмежені ресурси.

Серед найважливіших елементів підтримки, які продемонстрували країни Балтії, слід виокремити:

- Дипломатичне лідерство: ініціативи у межах ООН, ЄС, НАТО щодо засудження дій РФ, підтримки резолюцій, формування проукраїнських коаліцій.
- Військова допомога: постачання зброї, техніки, дронів, боєприпасів; проведення спільних навчань; реабілітація поранених військових.
- Гуманітарна підтримка: прийом сотень тисяч українських біженців, інтеграція дітей до шкіл, соціальна допомога та медичне обслуговування.
- Інформаційний напрям: блокування російських пропагандистських каналів, підтримка українських медіа, просвітницькі ініціативи.
- Інституційна підтримка: реалізація програм для держслужбовців, адаптація законодавства до *acquis* ЄС, стажування, експертна допомога.

Особливо показовим є той факт, що підтримка України з боку Балтії відбувалась не ситуативно, а системно. Йшлося не лише про реакцію на кризу, а про довгострокову стратегію, яка вибудовувалась роками. Країни Балтії готувались до такого розвитку подій, усвідомлюючи небезпеку імперського реваншизму РФ. Саме тому вже у 2022 році в них були напрацьовані механізми оперативного реагування: нормативні, адміністративні, оборонні, медійні.

Історичний досвід Литви, Латвії та Естонії відіграв фундаментальну роль у формуванні їхньої позиції. Ці країни не просто пам'ятають про радянську

окупацію — вони будують на цій пам'яті свою державність, внутрішню політику, ідентичність. Балтія стала першою у світі, хто на найвищому рівні визнав Росію державою-спонсором тероризму, хто закликав до юридичної відповідальності агресора на міжнародному рівні.

У 2023–2025 роках підтримка України набула ще більшої структурованості. З'явилися механізми постійного консультування, обміну досвідом, створення хабів безпеки, об'єднаних гуманітарних центрів, університетських програм для українців. Так, у Вільнюсі та Тарту було відкрито окремі магістерські програми, що готують фахівців у сфері європейського права, діджиталізації, євроінтеграції — фактично формуючи нову еліту для повоєнної України.

Водночас, Балтія взяла на себе роль посередника в комунікації між Україною та скептичними державами Заходу. Її представники переконували партнерів у необхідності пришвидшити надання зброї, ухвалення рішень щодо вступу України до НАТО та ЄС, запровадження жорсткіших санкцій проти РФ.

Участь Балтії у міжнародних форматах — «Бухарестська дев'ятка», «Європейська політична спільнота», Східне партнерство — надає їй унікальний статус неформального координатора. Це вже не просто три держави на периферії Європи — це геополітична платформа, яка задає стандарти дій в умовах гібридної війни.

У сфері безпеки, у партнерстві з Україною, Балтійські країни вже виступають ініціаторами нових форматів взаємодії: спільних навчань територіальної оборони, адаптації українських підрозділів до стандартів НАТО, формування системи регіональної ППО. У 2024–2025 роках були підписані багатосторонні меморандуми щодо обміну військовою інформацією, досвідом протидії кібератакам, зокрема з Естонією як лідером у цифровій безпеці.

Окрему роль відіграє гуманітарний вимір: неурядові організації Балтії, зокрема «Blue/Yellow», «Slava Ukraini», «Mēs palīdzēsim», стали каналами оперативної допомоги, логістики та міжнародної адвокації. Їхній досвід співпраці з українськими ГО дозволяє створювати горизонтальні, неформальні, але дуже ефективні альянси.

Таким чином, роль країн Балтії в контексті російсько-української війни значно перевищує формальні очікування. Вони перетворились на каталізатор нової європейської політики, що базується на цінностях, пам'яті та безпеці. Їхній внесок формує архітектуру майбутньої Європи — вільної, стійкої, недопустимої до компромісів із диктатурами.

У перспективі наступних років Балтійський курс у підтримці України має всі шанси вийти за межі реакції на війну та трансформуватись у довгострокову модель співіснування й спільного розвитку. Ключовим у цьому стане перехід від ситуативних механізмів підтримки до сталих інституційних рішень: міжурядових платформ, інтегрованих освітніх і дослідницьких програм, координаційних структур для спільного реагування на кризові ситуації. Важливо, що Балтія вже зараз розглядає Україну не лише як об'єкт допомоги, а як рівноправного партнера, готового розділяти відповідальність за європейське майбутнє.

У цьому контексті не можна не відзначити також роль культурної дипломатії та міжлюдських зв'язків, що набули особливого значення в умовах війни. Через мистецтво, спільні виставки, обміни митцями, презентації української культури в країнах Балтії формується стійкий гуманітарний тил, що сприяє не лише емоційній солідарності, а й глибшому розумінню суті українського спротиву. Водночас зростає кількість ініціатив зі сторони українців у Балтії — від студентських об'єднань до професійних асоціацій, що інтегруються в місцеві спільноти, стаючи активними учасниками соціального й політичного життя. Це створює унікальний феномен — спільноти, що поєднують досвід обох сторін і працюють на майбутнє поствоєнної Європи.

У майбутньому стратегічне партнерство між Україною та країнами Балтії має всі шанси трансформуватись у повноцінний альянс малих і середніх держав, який захищає демократичний порядок у Східній Європі. Цей союз має не лише оборонну чи зовнішньополітичну цінність — він є прикладом того, як на основі пам'яті, досвіду та солідарності можна будувати нову модель міжнародних відносин. Модель, де принципи — не порожнє слово, а основа дій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. ГО «Поруч» – <https://www.facebook.com/share/p/1KyV4Eu3KW/> (дата звернення: 04.05.2025)
2. Прадід Я. Естонія оголосила про передачу Україні нового оборонного пакета. ZAXID.NET. URI: https://zaxid.net/estoniya_ogolosila_pro_peredachu_ukrayini_novogo_oboronnogo_paketa_n1604513 (дата звернення: 16.05.2025)
3. *Україна не сама у своїй боротьбі за справедливість — президент Латвії* // Інтерфакс-Україна. 2023. URI: <https://interfax.com.ua/news/general/930596.html> (дата звернення: 23.05.2025)

4. *1994–1995: Partnership for Peace* // Joint Baltic American National Committee (JBANC). 2025. URI: <https://jbanc.org/nato/#:~:text=1994%2D1995%3A%20Partnership%20for%20Peace> (дата звернення: 23.05.2025)
5. *About Us* // Tavi Draugi. 2025. URI: <https://www.tavidraugi.lv/en/parmums/> (дата звернення: 23.05.2025)
6. Address by Gitanas Nausėda, President of the Republic of Lithuania, at the 78th Session of the United Nations General Assembly, URL: <https://media.un.org/photo/en/asset/oun7/oun71001648> (дата звернення: 23.05.2025)
7. *Association "Tavi Draugi" launches the project "YOU WILL DO IT!" for Ukrainian integration* // Latvijas Pilsoniskā alianse. 2024. URI: https://nvo.lv/en/zina/association_tavi_draugi_launches_the_project_you_will_do_it_for_ukrainian_integration (дата звернення: 23.05.2025)
8. Baltic States' Joint Statement at UN Security Council on Ukraine, 13 January // Permanent Mission of Estonia to the UN. 2023. URL: <https://un.mfa.ee/statement-by-the-baltic-states-at-security-council-meeting-on-ukraine-13-jan/> (дата звернення: 21.04.2025)
9. Baltic Surveys. URL: <https://www.baltic-surveys.lt/en/> (дата звернення: 28.04.2025)
10. Baltics4ua. 2025. URL: <https://baltics4ua.eu/> (дата звернення: 15.05.2025)
11. Bloomberg. Baltics Count Down the Days to Leaving Russian Energy Grid. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2025-01-10/baltics-count-down-the-days-to-leaving-russian-energy-grid> (дата звернення: 13.04.2025)
12. Blue/Yellow NGO site. URL: <https://www.blue-yellow.lt/en/> (дата звернення: 30.03.2025)
13. Bondar K. Kharkiv Oblast military received four ambulances from Latvia and volunteers // Gwara Media. 2024. URL:

<https://gwamedia.com/en/kharkiv-oblast-military-received-four-ambulances-from-latvia-and-volunteers/>

14. Dmytriieva D. Ukraine and Moldova's accession to EU: Latvian Saeima supports start of negotiations // RBC-Ukraine. 2023. URL: <https://newsukraine.rbc.ua/news/ukraine-s-and-moldova-s-accession-to-eu-latvian-1700742795.html> (дата звернення: 18.05.2025)
15. Estonia launches cyber range training exercises for Ukraine under Tallinn Mechanism framework // Estonian Centre for International Development (ESTDEV). URI: <https://estdev.ee/en/articles/estonia-launches-cyber-range-training-exercises-ukraine-under-tallinn-mechanism-framework> (дата звернення: 18.05.2025)
16. Estonia sending €80 million of military aid to Ukraine including Javelins // ERR News. 2023. URL: <https://news.err.ee/1609194358/estonia-sending-80-million-of-military-aid-to-ukraine-including-javelins> (дата звернення: 18.03.2025)
17. Estonia, Latvia and Lithuania Exit OSCE Summit in Protest of Russian Participation // Al Jazeera. 2023. URL: <https://www.aljazeera.com/news/2023/11/28/baltic-foreign-ministers-pull-out-of-osce-summit-over-russian-participation> (дата звернення: 16.04.2025)
18. Estonian Ministry of Defence. URL: <https://kaitseministeerium.ee> (дата звернення: 11.05.2025)
19. *Estonia's unwavering support for Ukraine highlighted in ERR editorial.* ERR (Eesti Rahvusringhääling). URI: <https://www.err.ee> (дата звернення: 04.05.2025)
20. Eurobarometer. URL: <https://europa.eu/eurobarometer> (дата звернення: 23.04.2025)
21. *European Council conclusions on Ukraine, the membership applications of Ukraine, the Republic of Moldova and Georgia, Western Balkans and external relations, 23 June 2022* // Council of the European Union. 2022. URI: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/06/23/european-co>

[uncil-conclusions-on-ukraine-the-membership-applications-of-ukraine-the-republic-of-moldova-and-georgia-western-balkans-and-external-relations-23-june-2022/](#)

(дата звернення: 18.05.2025)

22. *Host Nation Support allocations triple to provide Allied troops the needed conditions*. Ministry of National Defence of the Republic of Lithuania. URI: <https://kam.lt/en/host-nation-support-allocations-triple-to-provide-allied-troops-the-needed-conditions/> (дата звернення: 15.05.2025)
23. Hoyle A., Gjørv G. H., Doosje B., Wagnsson C. Do(n't) Shoot the Messenger: Psychological Responses to Kremlin Narratives in Nordic - Baltic Audiences // *Journal of Baltic Security*. 2023. Vol. 9, No. 1. URL: <https://stratcomcoe.org> (дата звернення: 02.05.2025)
24. Joint statement by Latvian, Estonian, Lithuanian foreign ministers in support of Ukraine, URL: https://vm.ee/en/news/joint-statement-latvian-estonian-lithuanian-foreign-ministers-support-ukraine?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.05.2025)
25. Каєвєтс Е. М. European Webinar: Fundraising and Advocacy as Instruments for Supporting Ukraine // *Baltics4UA*. 2024. URL: <https://baltics4ua.eu/uk/uncategorized-uk/05-12-2024-%d1%94%d0%b2%d1%80%d0%be%d0%bf%d0%b5%d0%b9%d1%81%d1%8c%d0%ba%d0%b8%d0%b9-%d0%b2%d0%b5%d0%b1%d1%96%d0%bd%d0%b0%d1%80-%d1%84%d0%b0%d0%bd%d0%b4%d1%80%d0%b5%d0%b9%d0%b7%d0%b8%d0%bd%d0%b3/> (дата звернення: 28.04.2025)
26. Kudors A. *Russian World" — Russia's Soft Power Approach to Compatriots Policy*. 2010. URI: https://www.researchgate.net/publication/305658384_Russian_World-Russia's_Soft_Power_Approach_to_Compatriots_Policy (дата звернення: 04.05.2025)
27. Latvia and Ukraine to sign long-term support agreement // LSM. 2024. URL: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/10.04.2024-latvia-and-ukraine-to-sign-long-term-support-agreement.a549849/> (дата звернення: 25.05.2025)

28. Latvia provides reminder that Crimea is in Ukraine. LSM. 2025. URL: <https://eng.lsm.lv/article/politics/diplomacy/16.03.2025-latvia-provides-reminder-that-crimea-is-in-ukraine.a591714/> (дата звернення: 16.04.2025)
29. Latvia sends furniture to Ukrainian families. LSM. 2025. URL: <https://eng.lsm.lv/article/society/defence/15.05.2025-latvia-sends-furniture-to-ukrainian-families.a599100/> (дата звернення: 22.04.2025)
30. Latvia to continue providing support to Ukrainian refugees. LSM. 2025. URL: <https://eng.lsm.lv/article/society/society/26.02.2025-latvia-to-continue-providing-support-to-ukrainian-refugees.a589409/> (дата звернення: 21.04.2025)
31. *Latvia: "Schools for Victory" campaign to support Ukraine* // Eurydice. 2025. URI: <https://eurydice.eacea.ec.europa.eu/news/latvia-schools-victory-campaign-support-ukraine> (дата звернення: 23.05.2025)
32. *Latvia's commitment to Ukraine remains strong: editorial overview*. LSM (Latvijas Sabiedriskais medijs). URI: <https://www.lsm.lv> (дата звернення: 09.05.2025)
33. Latvian MFA. URL: <https://www.mfa.gov.lv> (дата звернення: 09.05.2025)
34. Lithuania, Latvia and Estonia expel a total of 10 Russian diplomats // Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-lytva-latvia-estonia-rosiiski-dyplomaty/31759916.html> (дата звернення: 25.05.2025)
35. *Lithuania's ongoing support for Ukraine: editorial perspective*. LRT (Lietuvos nacionalinis radijas ir televizija). URI: <https://www.lrt.lt> (дата звернення: 09.05.2025)
36. Lithuanian government allocates almost €9m for Ukrainian refugees. LRT. 2024. URL: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2333476/lithuanian-government-allocates-almost-eur9m-for-ukrainian-refugees> (дата звернення: 16.04.2025)
37. Lithuanian MFA. URL: <https://urm.lt> (дата звернення: 24.01.2025)

38. Makaraitytė I., Aušra M., Čeponytė J., Juknevičiūtė R., Tvaskienė J., LRT Investigation Team. Secret Kremlin document reveals Russia's plans for Baltic states. LRT. 2023. URL: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/1973471/secret-kremlin-document-reveals-russia-s-plans-for-baltic-states-lrt-investigation> (дата звернення: 22.04.2025)
39. Mēs palīdzēsim initiative in Latvia. URL: <https://mespalidzesim.lv/> (дата звернення: 22.01.2025)
40. NGO Slava Ukraini (Estonia) page. URL: <https://slavaukraini.ee/> (дата звернення: 22.01.2025)
41. Re:Baltica. URL: <https://www.rebaltica.lv> (дата звернення: 03.05.2025)
42. Referendum on the European Union in Latvia, september 20th 2003 // Robert Schuman Foundation. URL: <https://www.robert-schuman.eu/en/monitor/224-referendum-on-the-european-union-in-latvia-september-20th-2003> (дата звернення: 12.01.2025)
43. Remarks by Prime Minister Kaja Kallas at the Copenhagen Democracy Summit 2023
https://valitsus.ee/en/news/remarks-prime-minister-kaja-kallas-copenhagen-democracy-summit-2023?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 23.05.2025)
44. Republic of Estonia Ministry of Foreign Affairs, Estonia's support to Ukraine, URL: <https://www.vm.ee/en/news/estonias-support-ukraine> (дата звернення: 23.05.2025)
45. Russia may deploy more troops near Baltic states following Ukraine truce – FT // LRT. 2025. URL: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2525159/russia-may-deploy-more-troops-near-baltic-states-following-ukraine-truce-ft> (дата звернення: 25.05.2025)
46. Saeima paziņojumā atzīst Krieviju par terorismu atbalstošu valsti. Saeima.lv. URL: <https://www.saeima.lv/lv/aktualitates/saeimas-zinas/31308-saeima-pazinojuma-atzist-krieviju-par-terorismu-atbalstosu-valsti> (дата звернення: 21.01.2025)

47. Sertac Aktan. Estonian authorities detain Russian shadow fleet-linked oil tanker near Tallinn // Euronews. 2025. URL: <https://www.euronews.com/my-europe/2025/04/11/estonian-authorities-detain-russian-shadow-fleet-linked-oil-tanker-near-tallinn> (дата звернення: 28.05.2025)
48. Signing of the Europe Association Agreement with Estonia, Latvia and Lithuania / European Commission. URL: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/pres_95_173 (дата звернення: 23.05.2025)
49. Steponavičiūtė A. (пер. з англ.). Dainuojanti revoliucija. *Istorija ir kontekstas* // Lietuvos muzikos link. 2015. Nr. 18. URL: <https://www.mic.lt/lt/diskursai/lietuvos-muzikos-link/nr-18-2015-sausis-gruodis/dainuojanti-revoliucija/> (дата звернення: 22.04.2025)
50. Stiprus kartu. 2025. URL: <https://suukraina.lt/ua/dopomoha/pozhertvy/stiprus-kartu-sil%D1%8Cni-razom/> (дата звернення: 15.05.2025)
51. *Support for Ukrainian students* // University of Tartu. 2025. URL: <https://ut.ee/en/sisu/support-ukrainians> (дата звернення: 23.05.2025)
52. Survey suggests support for Ukraine remains strong in Latvia // LSM. 2025. URL: <https://eng.lsm.lv/article/society/society/28.01.2025-survey-suggests-support-for-ukraine-remains-strong-in-latvia.a585468/> (дата звернення: 25.05.2025)
53. Tallinn launches program to help Ukrainian cities prepare for EU accession. ERR News. 2025. URL: <https://news.err.ee/1609579225/tallinn-launches-program-to-help-ukrainian-cities-prepare-for-eu-accession> (дата звернення: 06.04.2025)
54. Trebesch C., Irto G., Nishikawa T. Ukraine Support Tracker. Kiel Institute for the World Economy. URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/> (дата звернення: 22.04.2025)

55. *Turning Empathy into Actions: Lithuania's Support for Ukraine* // Lithuania.lt. 2023. URI: <https://lithuania.lt/future-of-ukraine/turining-sentiments-into-actions/> (дата звернення: 23.05.2025)
56. Ukraine and the EU: Stronger Together. European Union External Action. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/ukraine-and-eu-stronger-together_en (дата звернення: 29.03.2025)
57. *Unwavering Support: How Latvia is Helping Ukraine in the War Against Russia* // Dnipropetrovsk Investment Agency. 2024. URI: <https://dia.dp.gov.ua/en/unwavering-support-how-latvia-is-helping-ukraine-in-the-war-against-russia/#:~:text=The%20Republic%20of%20Latvia%20has,%E2%82%AC112%20million%20per%20year> (дата звернення: 23.05.2025)
58. Volunteer organizations helping Ukraine have not disappeared from Estonia // ERR News. 2025. URL: <https://news.err.ee/1609678799/volunteer-organizations-helping-ukraine-have-not-disappeared-from-estonia> (дата звернення: 15.03.2025)